

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
 ИЗВЕСТИЯ НА ИНСТИТУТА ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“
 Книга XXXIII

**ЗА НЯКОИ БЪЛГАРО-ПОЛСКИ ПАРАЛЕЛИ
 В ОБЛАСТТА НА РАЗГОВОРНАТА ЛЕКСИКА**

Петър Сотиров
 Университет „Мария Кюри-Склодовска“ в Люблин

**ON SOME BULGARIAN-POLISH PARALLELS
 IN THE FIELD OF COLLOQUIAL LEXIS**

Petar Sotirov
 Maria Curie-Sklodovska University in Lublin

Резюме. Обект на изследването е българската и полската разговорна лексика в съпоставителен аспект. Главната цел е да се представят някои проблеми, резултати от досегашни проучвания и насоки за бъдещи изследвания в тази област. Основни източници за езиковия материал са български и полски лексикографски издания. В статията най-напред е представено разбирането за разговорност в България и в Полша и терминологията, свързана с нея. След това са разгледани основните групи лексеми в структурата на разговорната лексика. Накратко са описани най-важните черти на лексемите от чужд произход и на лексемите, образувани по словообразователен начин. По-подробно са анализирани лексемите, образувани в резултат на метафоризация. В края на статията са представени изводи, които показват както прилики, така и някои значителни разлики между двата езика. Предложена е също и авторска интерпретация за причините, които са довели до това състояние.

Ключови думи: български език, полски език, разговорност, разговорна лексика, паралели

Abstract. The subject of the study is the Bulgarian and Polish colloquial lexis in a comparative aspect. The main aim is to present some problems, results of previous studies and guidelines for future research in this field. The main sources for the language data are Bulgarian and Polish lexicographic editions. Firstly, the author presents the understanding of the concept of colloquialism in Bulgaria and Poland and the terminology associated with it, then, the main groups of colloquial lexis are analysed. The most important features of words of foreign origin and words formed by word derivation are briefly described.

Colloquial lexis formed as a result of metaphORIZATION is analysed in more detail. At the end of the article, conclusions are presented which show both similarities and some significant differences between the two languages. The author's interpretation of the reasons that led to this condition is also suggested.

Keywords: Bulgarian language, Polish language, colloquialism, colloquial lexis, parallels

1. Увод

Прегледът на публикациите от областта на българо-полското съпоставително езикознание показва, че преобладаващата част от тях е посветена на граматиката на двата езика. Тук не е възможно да се изброят всички изследвания, които се занимават с граматически проблеми, но заслужават отбелязване поне някои от по-разширените и известни издания като многотомната *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska* (ГКВР 1988–2009)¹ и серията *Studia gramatyczne bułgarsko-polskie* (SGBP 1986–2003), които са резултат от усилията на редица изтъкнати полски и български учени в лицето на В. Косеска-Тошева, М. Коритковска, Р. Рошко, И. Савицка, С. Кароляк, Й. Пенчев, В. Малджиева, Т. Бояджиев, Г. Гаргов, И. Гугуланова, Л. Крумова-Цветкова, М. Чоролеева и много други (подробно вж. в библиографията).

На този фон българо-полските изследвания в областта на лексиката заемат значително по-скромно място. Най-голям дял тук имат проучванията, посветени на фразеологията (вж. напр. Малджиева, Вуйтович/Maldžieva, Wójtowicz 1994; Попова/Popova 1998; Генов-Пухалева/Genov-Puhaleva 2003; Бонова/Bonova 2009; Михов/Michow 2013, 2014; Шимански/Szymański 2015 и др.), внимание е отделено също така на отделни лексикално-семантични групи, например на народните названия на болести (Станчева/Stanczewa 2015), на названията на растенията и животните (Сребранов/Srebranov 2010), на названията за деятел (Валчак/Walczak 1994) и др. Заслужават внимание и някои полско-български лексикални изследвания в диахронен аспект, например на полонизмите в българския език (Михов/Michow 2011), на асиметрията между двата езика по отношение на архаизацията на лексиката (Сотиров/Sotirov 2016), на типологичните черти на речниковия състав на двата езика в исторически аспект (Дейкова, Гарова/Dejkova, Garova 2015), както и някои изследвания от областта на ономастиката (напр. Валчак/Walczak 2009). В последните години се наблюдава повишен интерес към лексиката на българския и полския език във връзка с изследването на езиковата картина на света (напр. Гугуланова/Gugulanova 2009; Попова/Popova 2009; Станчева/Stancheva 2017), както и към неологизмите в двата езика (Сатола-Сташковяк/Satoła-Staškowiak 2015; Благоева/Blagoeva 2016; Колковска, Благоева/Kolkovska, Blagoeva 2016).

---

¹ Подробно за проекта по създаването и реализирането на изданието вж. Косеска-Тошева, Балтова/Koseska-Toszewa, Baltova 2004.

Запознаването с литературата показва, че сред лексикалните съпоставителни изследвания почти липсват такива, които са посветени специално на разговорната лексика². По-скоро като изключения могат да се посочат изследвания като тези на Иван Чобанов върху кратките форми на някои полски и български женски лични имена (Чобанов/Chobanov 1991), на Мариета Цветкова върху някои разговорни номинации (Цветкова/Tsvetkova 1992), на Десислава Димитрова върху умалителните нарицателни имена в българския и в полския език (Димитрова/Dimitrova 2010) и някои други (напр. Сотиров/Sotirov 2012; 2017). Всичко това показва, че разговорната лексика на българския и полския език в съпоставителен аспект досега е оставала встрани от интереса на езиковедите, което е съвсем неоснователно, като се имат предвид голямото количество разговорни лексеми в езика, тяхното широко място в съвременната ежедневна комуникация, както и техният огромен потенциал като източник на ценна информация от когнитивен и национално-културен характер³.

Проследяването на българо-полските успоредици в областта на разговорната лексика може да засяга най-различни нейни аспекти, които не е възможно да се разгледат в една публикация. По тази причина тук ще се спрем само на някои избрани въпроси. В началото ще представим разбирането за разговорност в двете езиковедски традиции и свързаната с нея терминология (преди всичко с оглед на различията помежду им), след това ще обърнем внимание на структурата на разговорната лексика в двата езика, като накратко се спрем поотделно на някои от отделните категории разговорни лексеми. Накрая по-специално внимание ще обърнем на една тематична група разговорни единици, образувани чрез метафоризация. Тъй като разговорните метафори са един от основните източници за описанието на езиковата картина на света на определена общност, те ще бъдат разгледани именно в такава светлина⁴. Главната цел, която си поставяме, е да се представят основните проблеми от

---

² Библиография по въпроса вж. напр. в Ликоманова/Likomanova 1998.

³ Известно е, разговорната лексика е един от основните източници на материал при изследването на езиковите представи на членовете на дадено общество. Това произтича от самата същност на разговорността, за която се смята, че „се корени в дълбоките пластове на езика, в начина на възприемане на действителността“ (Бартмински/Bartmiński 2001, 119). Тъй като разговорността е характерна за комуникативни ситуации, в които комуникантите са освободени от контрола на строгия регламент, те се държат свободно, непринудено и се стремят към по-точно описание на обекта на речта, при това дават воля и на своята емоционална оценка за него. Следователно обосновано би било твърдението, че разговорната реч в сравнение с тази, пораждаща се в официалните сфери, по-обективно, по-правдиво предава мислите на авторите на речта, че тя е по-пряк и по-искрен изразител на тяхното мислене. От друга страна, масовостта на разговорния вариант на езика (той се владее от почти всички членове на обществото) дава основание въз основа на него да се формулират изводи, засягащи цялото общество.

⁴ Изследванията върху езиковата картина на света показват, че в определена степен тя се крие във всички равнища и компоненти на езика, най-вече в лексиката, фразеологията, ономаσιологичната основа на думите, деривацията и метафоричните значения (вж. напр. Бартмински/Bartmiński 2006, 13 и сл.).

изследваната област, да се представят резултатите от някои досегашни проучвания (включващи изводи за приликите и разликите между българския и полския език в изследваната област), както и да се очертаят насоки за бъдещи изследвания по тази проблематика.

2. Понятието *разговорност* в българския и в полския научен дискурс

В последните 2–3 десетилетия в България и в Полша на проблемите на разговорността се отделя голямо внимание. Това е съвсем логично, като се има предвид, че и в двете страни разширяването на сферата на разговорните елементи в езика се превърна в една от емблемите на езиковите промени в периода след 1989 г. Значителната научна активност по темата за разговорността доведе до голям брой публикации, като преобладаващата част от тях са плод на оживените дискусии по време на многобройните тематични научни форуми⁵. Българската и полската литература по въпроса за разговорността показва, че са налице както прилики, така и някои интересни различия по отношение на подхода към понятието *разговорност*, а също и по отношение на свързаната с него терминология.

Както е известно, в българското езикознание винаги особено внимание се е отделяло на териториалните диалекти, в резултат на което те са доста добре проучени. За сметка на това недиалектните разговорни варианти на езика са били встрани от научния интерес на езиковедите почти до края на ХХ век. Това се дължи на факта, че традиционното българско езикознание в областта на книжовния език „е основано върху написаната реч“, а българските езиковеди „са построили своите представи за български книжовен език въз основа на писателската практика“ (Виденов /Videnov 1995, 124–125)⁶. По тази причина една реално съществуваща и широко разпространена форма на българския език, която се проявява предимно в разговора, в устната реч и същевременно не е диалектна, доскоро беше извън вниманието на българските езиковеди. В по-ново време проблемите на разговорната практика (устната реч) на носителите

---

⁵ Например в България конференциите „Проблеми на разговорната реч“ и „Проблеми на устната комуникация“, организирани от Филологическия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ от 1990 г. насам (материалите от конференциите вж. в Проблеми 1991–2004/Problemi 1991–2004 и Проблеми 2010–2016/Problemi 2010–2016); в Полша конференциите: „Potoczność w języku i w kulturze“ [Разговорността в езика и културата] (ЙаК/ЈаК 1992), „Potoczność a zachowanie językowe Polaków“ [Разговорността и езиковото поведение на поляците] (Бонйецка, Грабиас/Boniecka, Grabias 2007) и мн. др.

⁶ Подобно схващане отразяват например по-старите лексикографски източници, срв. речниковата статия на лексемата *разговорен*: **1. Езикозн.** Който се употребява само при разговор, който е типичен, характерен за устната реч. *Противоп.* книжовен, литературен. [...] (РБЕ БАН/RBE BAN: <http://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/разговорен> [достъп: 15.03.2020]).

на книжовния език се превърнаха в специален научен обект в рамките на социолингвистичния подход към езика. Основните схващания в тази област бяха формулирани от водещия български социолингвист и основател на българската социолингвистична школа Михаил Виденов и представени в редица негови публикации (напр. Виденов/Videnov 1986, 1997, 2000, 2003 и др.). Принос за изучаването на разговорността като явление и на разговорните форми на езика имат и други учени, преди всичко от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (Красимира Алексова, Ангел Ангелов, Йовка Тишева и др.) и Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ (Русин Русинов, Стоян Буров, Боян Байчев, Христина Станева, Рашка Йосифова и др.).

Може да се каже, че днес в България съществува относително единно схващане по отношение на системата от форми на съществуване на българския национален език, в това число и относно мястото на разговорната форма на книжовния език. Подлагайки на критичен анализ схващанията на различни учени (напр. Аврорин/Avrorin 1975; Бондалетов/Bondaletov 1987; Кршистек/Křístek 1977 и др.) по отношение на същността и класификацията на възможните форми на съществуване на езика (езиковите формации), М. Виденов е предложил българските езикови формации да бъдат поделени на две основни групи – структурни и неструктурни. Към структурните са включени: книжовният език с всичките му разновидности, регионалните наддиалектни формирования (интердиалекти, мезолекти, наречия), традиционните териториални диалекти и църковният (култовият) език на българската църква. От своя страна неструктурните формации са представени от различните социолекти (сленгове, жаргони, професиолекти, арготични говори и др. под.) (Виденов/Videnov 2000, 140). В рамките на съвременната българска книжовна формация ученият е отделил един особен неин вариант, наречен *книжовно-разговорен език*, под което се разбира „речта на интелигенцията в неофициалните сфери на общуване – първичните групи и агрегатите“ (пак там, 162). Въвеждането на това понятие може да се определи като една българска специфика в областта на разговорността, а това стана възможно благодарение на приетия принцип, че „всеки книжовен език задължително функционира под две форми: писмена и устна“, при това се приема, че устната форма на книжовния език също има норма, макар и „по-аморфна и по-еластична“ (Виденов/Videnov 2003, 75). Тази аморфност и еластичност на нормата дава основание книжовно-разговорната реч да се определи от езиковедите като функционална подсистема, която в рамките на общонародния език заема „междина позиция между българския книжовен език и некнижовните езикови формации, като взаимодейства по специфичен начин както с устните форми на другите подсистеми (научен стил, публицистичен стил, официално-делови стил и художествен стил), така и със социолектите, диалектите, жаргоните“ (Крейчова/Krejčová 2014, 132).

След въвеждането на понятието за книжовна разговорна реч дискусиите относно отношението му към другите езикови форми и мястото му в общата система на българските езикови формации продължават⁷, а в рамките на ня-

---

⁷ По-подробно за някои от тях вж. Цонев/Tsonev (2016).

колко десетилетия се появиха и многобройни публикации, разширяващи знанието за неговата същност и определящи черти (напр. Русинов/Rusinov 1991; Йосифова/Yosifova 1991; 2001; Станева/Staneva 1991; Чакърова/Chakarova 2004; Крейчова/Крејчова 2014 и др.). Общото между тези публикации обаче е това, че те потвърждават първоначалните схващания на М. Виденов за реалното съществуване на книжовно-разговорната формация на българския език като един езиков вариант, който служи за „комуникативно средство в разговорите между типични книжовни носители и е задължителен за случаите, в които трябва да се маркира намалена официалност“ (Виденов/Videnov 2000, 163).

Що се отнася до най-важния компонент на книжовно-разговорната реч – разговорната лексика, ясно и в обобщен вид българското виждане за нейното място в лексикалната система на езика е представено в най-новото академично издание по лексикология, по-конкретно в главата „Стилистично разслоение на българската лексика“ с автор Мая Божилова (Лексикология/Leksikologiya 2013, 682–725). Тук разговорната лексика е определена като стилоопределяща за битово-разговорния стил (за разговорния език, за разговорната реч), като се подчертава нейната нееднородност откъм съдържание, която се дължи на факта, че сам по себе си битово-разговорният език е нееднороден – както по степен на разговорност, така и по отношение на сферите на общуване и на участниците в тях (вж. Лексикология/Leksikologiya 2013, 688–689). Във връзка с това българската разговорна лексика е разделена на две основни групи: общонационална разговорна лексика и диалектна, интердиалектна (мезолектна), региолектна разговорна лексика. От описанието на тези групи се вижда, че първата от тях се отнася към книжовно-разговорната реч, а за нейна съществена черта е приета подялбата ѝ на географски принцип, т.е. на източнобългарски и западнобългарски тип. Втората група разговорна лексика (диалектната) е с ограничена употреба и е типична за не книжовните (нестандартните) езикови формации. В обобщението на тази част внимание е заслужила ярката опозиция между двете основни групи разговорна лексика, която е част от противопоставянето *книжовно–диалектно* и е характерна особеност на българската езикова ситуация (пак там, 689–690; вж. също Виденов/Videnov 2005, 206). Тази категорична опозиция, която е резултат от влиянието на характерното за българското обществено мнение негативно отношение спрямо диалектите (Виденов 2000, 156), ограничава възможността за взаимодействие (напр. взаимното проникване) между двата типа лексика. Това се потвърди в годините на коренните промени в България след 1989 г., когато в рамките на т.нар. „стилистична революция“⁸, във връзка с нуждата от стилопонижаващи средства като такова средство бяха използвани ориентализми и изрази от младежкия жаргон, но не и диалектна лексика (пак там: 156; вж. също Стоянов 1999, 246–258).

Българската езикова терминология, която е свързана с понятието *разговорност*, отразява една от най-основните черти на описваната езикова формация, а именно, че тя се реализира чрез говорене, в процеса на разговор, под

---

⁸ Терминът е на М. Виденов (Виденов/Videnov 1997, 155).

формата на устна реч, срв.: *разговорен, разговорност, разговорна реч, разговорен език, разговорен стил* и др. Разбира се, в тази терминология се крие известна доза условност, ако се има предвид, че разговорността (разговорният език, разговорният стил) притежава също и писмена форма (напр. лична кореспонденция), която в съвременните условия все повече се разширява (напр. интернет комуникация под формата на чат, чрез есемес и др.). Затова трябва да се приеме, че въпросната терминология отпраща не само и не толкова към формата на комуникацията, а и към нейните условия (напр. неофициалност, непринуденост, неподготвеност, непосредственост и пр.)⁹.

В Полша, както и в България, съществува съгласие между повечето автори по отношение на условията, в които се поражда разговорната реч, т.е. че тя е характерна за езикови ситуации, които са маркирани с неофициалност, относителна спонтанност на речта, диалогичност, непосредствен контакт и съкратена социална дистанция между комуникантите. В разбирането на полските учени на понятието *разговорност* обаче се наблюдават и някои интересни различия в сравнение с българските им колеги. Различия могат да се открият например в дефинициите на понятието *разговорен* в някои от най-известните полски лексикографски издания. В *Słownik języka polskiego* на Витолд Дорошевски (SJPД) речниковата статия на лексемата *разговорен* (пол. *potoczny*) има следното съдържание:

potoczny ‘stale się zdarzający, często, na co dzień, powszechnie używany; codzienny, popularny, zwyczajny’ [непрекъснато случващ се, често, ежедневно, всеобщо използван; всекидневен, общ, обикновен (тук и навсякъде – преводът мой, П.С.)] (SJPД: <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista/potoczny> [dostęp: 18.03.2020]).

Както се вижда, тук на първо място е изтъкнат процесуалният характер на разговорния тип реч, по-точно на това, че тази реч се характеризира с непрекъсваемост, постоянство и интензивност на протичане. След това е посочен широкият обществен обхват на този процес, а също и фактът, че речта е немаркирана по отношение на обществената норма. В подобен дух са издържани също и дефинициите на *разговорен* в по-новите полски речници, срв.:

potoczny ‘powszechnie używany lub spotykany na co dzień’ [разговорен ‘всеобщо използван или срещащ се ежедневно’]; język potoczny ‘wariant języka używany w codziennych sytuacjach życiowych’ [разговорен език ‘езиков вариант, който се използва в ежедневните житейски ситуации’]; styl potoc-

---

⁹ Вж. напр. дефиницията за разговорен стил в учебник по български език: „Когато в различни житейски ситуации общуваме **непринудено**, като си служим с **общоизвестни** думи и изрази, съставяме речеви съобщения, които принадлежат на разговорния стил. [...] Разговорният стил се употребява в **неофициална** обстановка при **непосредствен контакт** между отправителя и получателя. **Непосредственият** контакт се осъществява в **устен диалог**, който се придружава обикновено с **мимика и жест** (подч. и разр. – ориг.) (Попова, Васева/Popova, Vaseva 1994, 64).

zny ‘styl języka używany w codziennych sytuacjach życiowych’ [разговорен стил ‘стил на езика, който се използва в ежедневните житейски ситуации’] (SJP PWN: <https://sjp.pwn.pl/szukaj/potoczny.html> [достѣп: 18.03.2020]).

В унисон с основната изтъквана в дефинициите черта на понятието *разговорен* – *случващ се, постоянно протичащ*, е и терминологията, отразяваща понятието *разговорност*, срв.: *potoczny* [разговорен], *potoczność* [разговорност], *potocyzm* [разговорен израз], *język potoczny* [разговорен език], *styl potoczny* [разговорен стил] и др. Както се вижда, терминологичните изрази са образувани от основата *potok*, която съдържа корена *-tok-* < праслав. *tokъ пол. ‘ścieczenie, płynięcie; bieg czegoś, przebieg’ /бълг. ‘течение, плуване, протичане’ (вж. Брюкнер/Brückner 1927, 573)¹⁰. За да се разбере по-добре логиката, по която е образувана полската терминология за разговорност, трябва да се спомене също, че в полския език лексемата *potoczny* не се отнася само до езика, а се употребява и в по-широк аспект, напр. философски, културен, психологически и др., където нейното значение също се свързва с понятията *всеобщност*, *масовост*, *ежедневност* и под., по този начин в известна степен се противопоставя на понятието *научност*¹¹.

В Полша, както в България, се приема, че разговорният език представя разговорната форма на стандартния (книжовния език), но е характерно, че тук битуват две концепции по отношение на обхвата на понятието *разговорност* и функциите на разговорните изрази. Около тези концепции са се оформили и две езиковедски школи. Едната от тях е известна като *лексикално-стилистична* (също *ситуационна*, *прагматична*, *варшавска*). Тя се представя от учени като Халина Курковска, Станислав Скорупка (вж. напр. Курковска, Скорупка/Kurkowska, Skorupka 1961), Данута Бутлер (Бутлер/Buttler 1977), Януш Анушевич (Анушевич/Anusiewicz 1984) и др. Представителите на тази школа приемат, че основната функция на разговорните средства (преди всичко лексикални) на езика е експресивната, а не комуникативната, т.е. тези изразни средства се използват в неформални ситуации от ежедневната комуникация, в които говорещият преследва преди всичко някакви специални прагматични цели, срв.:

---

¹⁰ Срв. също значенията на полския глагол *toczyć się / moca ce*: 1. „turlać się“/влага се 2. „o rojeździe: posuwać się wolno“/за превозно средство ‘придвигвам се бавно’ 3. „o płynie: ściekać kroplami lub płynąć w dużej masie“/за течност ‘стичам се или плувам в голяма маса’ 4. „o zdarzeniach: dziać się“/за събития: ‘случвам се’ 5. „przesuwając się, zmieniać swoje położenie“/премествам се, сменям своето положение 6. *pot.* „iść ociężale, powoli“/разг. ‘вървя тромаво, бавно’ (SJP PWN: <https://sjp.pwn.pl/szukaj/toczyc.html> [достѣп: 18.03.2020]).

¹¹ Така например в речника *Wielki słownik języka polskiego* лексемата *potoczny* е определена като многозначна, като на първо място е посочена нейната връзка с понятието *възглед*: „taki, który jest powszechny, powielany bez zastanowienia i charakterystyczny dla działania niezwiązanego ze szczegółowymi przemyśleniami“ [такъв, който е всеобщ, повтарян е без замисляне и е характерен за действие, което не е свързано със специално премисляне] (ВСЙП/WSJP: <https://www.wsjp.pl/index.php?szukaj=potoczny> [достѣп: 18.03.2020]).

Potoczny styl języka będąc stylem funkcjonalnym „obsługuje [...] sferę kontaktów codziennych, ale stosunkowo mniej związanych z określonymi potrzebami bytowymi [...]; dostarcza on mianowicie środków ekspresji, słownictwa o małej frekwencji, ale bardzo wyrazistego i obfitego. Bywa ono używane w sytuacjach nieformalnych (np. w rozmowach z członkami rodziny, z przyjaciółmi), gdy mówiący chce zasygnalizować swój familiarny stosunek do adresata wypowiedzi, podtrzymać swobodny, nie skrępowany nastrój – bądź ujawnić takie swe dyspozycje psychiczne, jak poczucie humoru, skłonności gawędziarskie, ogólną sprawność językową, umiejętność żywego, nieszablonowego relacjonowania faktów itp.“ (Бутлер/Buttler 1977: 91).

[Разговорният стил на езика като функционален стил обслужва [...] сферата на ежедневните контакти, но сравнително по-малко е свързан с определени битови потребности [...]; по-точно той предоставя средства за експресия (подч. ориг.), лексика с малка честота, но много изразителна и богата. Тя бива използвана в неформални ситуации (напр. в разговори с членове на семейството, с приятели), когато говорещият иска да покаже своето фамилиарно отношение към адресата на съобщението, да поддържа свободно, лишено от притеснение настроение, или да демонстрира такива свои психически качества, като чувство за хумор, разказвачески умения, обща езикова способност, умения за живо, нешаблонно предаване на факти и пр.].

Другата полска езиковедска школа е известна като *културно-антропологична* (също *антропологично-стилистична, ополска*). Тя се представя от учени като Антони Фурдал (вж. напр. Фурдал/Furdal 1977), Станислав Гайда (Гайда/Gajda 2013), Йежи Бартмински (Бартмински/Bartmiński 2001) и др. Изследователите от тази школа разглеждат средствата на стила (най-вече семантичната страна на лексиката) предимно като средство за реализиране на комуникативни цели (наред с познавателните и емоционалните), срв.:

Podstawowym typem języka jest język potoczny. Określany tym mianem język używany jest przez społeczeństwo dla celów przede wszystkim komunikatywnych, choć nie wyłączając poznawczych i emocjonalnych, bez których żaden język istnieć nie może. Jest to język, jakim posługujemy się na co dzień, używając go jako środka porozumienia na tematy wspólne nam wszystkim, a więc odnoszące się do zajęć domowych, posiłków, ubrania, pogody, dojazdów do pracy, rozrywek itd. Pod względem budowy gramatycznej jest on dosyć jednolity, a słownikowo niezbyt rozbudowany. Ma charakter najbardziej uniwersalny i tak też jest odczuwany przez przeciętnych przedstawicieli społeczeństwa (Фурдал/Furdal 1977, 151).

[Основният тип език е разговорният език. Така наричаният език е използван от обществото преди всичко за комуникативни цели, без да се изключват познавателните и емоционалните, без които никакъв език не може да съществува. Това е език, с който си служим всекидневно, използвайки го като средство за взаимно разбиране по общи на нас всички теми, а следователно, по такива, които се отнасят до домашните занимания, прехраната, дрехите, времето, пътуването до работата, развлеченията и пр.

от гледна точка на граматичната си структура той е доста монолитен, а лексикално не е твърде разгърнат. Има най-универсален характер и така е схващан от обикновените представители на обществото].

Заслужава да се отбележи, че в рамките на тази школа разговорните средства на езика се разглеждат като основни експоненти на картината на света на носителите на езика и на комплекса от техните ценности. Така например Й. Бартмински в своите изследвания определя разговорния стил като „първи език“ на човека и „център на стиловата система на езика“¹² и подкрепя схващането на други учени от тази школа (напр. Марковски/Markowski 1992), че този стил „се съдържа в най-дълбоките пластове на езика, в сферата на значенията и начина на възприемане на действителността, достига до сферата на човешкото поведение“, също така (както всеки стил) „предава и утвърждава някаква картина на света, наричана (по: Апресян/Апресян 1980, 79–80) „наивна“ (Бартмински/Bartmiński 2001, 40).

В рамките на разговорния стил представителите на културно-антропологичната школа различават регистри, които се разграничават въз основа на определени опозиции, например *неутрален* и *емоционален* регистър (въз основа на отношението на говорещия към предмета на речта) и *свободен* и *старателен* регистър (въз основа на критерия ‘степен на внимание към формата на речта’) (Бартмински/Bartmiński 2001, 41 и сл.). Сред тези регистри *неутралният* е „основен в рамките на самия разговорен стил, а също и базов за целия етничен език“ (пак там, 41–42). Интересно е, че в културно-антропологичното разбиране за разговорната лексика за разговорни се приемат такива ежедневни думи от най-близкото обкръжение на човека, като *говоря, виждам, отивам, добър, голям, човек* и под., които в рамките на лексикално-стилистичната школа се смятат за общоупотребими (пак там, 42). От друга страна, онези изрази, които от представителите на лексико-стилистичната школа са смятани за най-представителни за разговорния стил (експресивната лексика), учените от културно-антропологичната школа отнасят към един от неговите регистри – *емоционалния* (пак там, 42).

3. Структура на разговорната лексика в българския и в полския език

Тъй като липсват единни критерии, според които една лексема еднозначно да бъде определена като разговорна, точното определяне на количеството разговорни лексеми в езика не е лесно. Трудността се увеличава и поради съвременната динамика на езиковите процеси в областта на разговорността и размиването на границите между понятията *разговорно* и *неразговорно* в езика. Във връзка с това в научната литература доминира схващането, че

---

¹² В българската езиковедска литература на разговорния стил също се отрежда централно място в системата от функционални стилове (вж. напр. Лексикология/Leksikologiya 2013, 680).

абсолютно обективно и изчерпателно изброяване на разговорните изрази в езика не е възможно, затова някои учени сравняват разговорната лексика с т.нар. „размити множества“, т.е. с тези, „към които някакви елементи принадлежат или не принадлежат с определена вероятност, вместо да принадлежат на принципа „да или не“ (Вархала, Фургалска-Скуджик/Warchala, Furgalska-Skudrzyk 2007, 21)¹³.

Лексикографската практика в България и в Полша, при цялата неустановеност на критериите за отделянето на разговорните единици, показва, че техният брой и в двата езика, на фона на целия речников състав, е сравнително голям – между 5000 и 10 000 единици. Ако се доверим на усета на лексикографите в двете страни, можем да приемем, че броят на лексикалните единици с квалификатор ‘разговорен’ (отнасящ се за всички значения на лексемата) в *Речник на българския език* (РБЕ БАН/РВЕ ВАН) е над 2000. Ако към тях добавим допълнителните разговорни значения на лексемите, чието основно значение не е разговорно, както и жаргонизмите и неологизмите с разширена или с все по-разширяваща се употреба, този брой нараства значително. Що се отнася до полския език, информация за количеството на активни разговорни лексеми може да се намери в някои лексикографски източници, например в речника на разговорния полски език на Мачей Чешевски са поместени около 7000 речникови статии (Чешевски/Czeszewski 2006, 5). От своя страна, двата издадени досега тома на двуезичния българо-полски речник на разговорната лексика (I т. А–Й, II т. К–О) съдържат общо 3200 речникови статии (Сотиров, Мостовска, Мокшицка/Sotirov, Mostowska, Mokrzycka 2011–2013).

Огледът на лексикалните единици в българския и в полския език, квалифицирани като разговорни, показва, че в техния състав се открояват няколко групи лексеми: 1) лексеми, заети от други езици, 2) лексеми, получени по словообразователен път (напр. чрез словообразователна деривация, композиция, универбиране и др.), 3) лексеми, образувани в резултат на семантични процеси (напр. чрез развиване на допълнителни значения или чрез вторична номинация). В рамките на всяка от тези групи могат да се направят отделни съпоставителни проучвания, които биха показали както прилики, така и някои съществени различия, обусловени от различни фактори от извънезиков и вътрешноезиков характер.

По отношение на заетите разговорни лексеми двата езика бележат сходство във връзка със сериозното присъствие на заемки от английския език, особено на тези от по-ново време, които в немалката си част представляват разговорни лексеми. Както в българския, така и в полския език широко разпространени са вече неологизми като *бейби*, *бизнес*, *бос*, *аут*, *бай-бай*, *фейс*,

---

¹³ По време на работата по съставяне на двуезичния полско-български речник на разговорната лексика като основен операционален критерий при разрешаването на въпроса дали езикова единица да бъде приета за разговорна, беше приет един допълнителен критерий – наличие или липса на неин синоним, предназначен за официални ситуации (вж. Сотиров, Мостовска, Мокшицка/Sotirov, Mostowska, Mokrzycka 2011–2013, 8).

фул, джойнт, лайт, лайф, миска, окей, юти, хард и много други¹⁴. При останалите групи заемки обаче, например при тези, които са резултат от чужди езикови влияния от по-стари периоди, се забелязват сериозни различия, породени от специфичните исторически, политически, културни и географски условия на развитие на двата езика. Така например общоизвестен факт е, че в българския език съществува голям лексикален пласт, съставен от т.нар. турцизми, които функционират изключително в разговорния стил или със специални функции в другите стилове¹⁵. Полският език през най-продължителен период е бил подложен на влиянието на немския език, в резултат на което тук се е настанила голяма група германизми¹⁶. Значителна част от тях в момента функционират като разговорни, сред тях: *arbatj, badeje, bambetle, breja, bryle, bumelka, fajrant, feler, fuks, futer, hajc (hajcować), klamoty, knajpa, lump, rajza, szachraj, szlug, szmal, szopa, szpaner, tanksztela* и много други (вж. Чешевски/Czeszewski, цит. съч.) За полския език са характерни и немалко разговорни лексеми от руски произход (повече в сравнение с българския език), чието присъствие е отзвук от сложните отношения между полския и руския народ в различни исторически периоди (вж. Маршалек/Marszałek 2010), напр.: *abaročno, apiać, awtamaszina, bałagan, barachło, bladź, kafasz, kalach, nachalny, niegaworny, niegramotny, spiczka, szama, woń, wsjo rawno* и др.

Голяма част от разговорната лексика в българския и в полския език е образувана по словообразователен път, като и в двата езика словообразователната деривация е главен номинационен похват. Големи групи разговорни лексеми в двата езика са образувани по еднакъв словообразователен механизъм, например в резултат на суфиксация са получени разговорните умалителни (*nomina deminutiva*), гальовни (*nomina hypocoristica*) и увеличителни (*nomina augmentativa*) названия, както и много от новите разговорни названия за лица жени (*nomina feminativa*)¹⁷. Също така, поради общия славянски произход в двата езика се срещат някои общи словообразователни форманти, с помощта на които се образува значително количество разговорни лексеми.

---

¹⁴ Българската неология е много добре, вж. напр. Лексикология/Leksikologiya (2013) (дял втори с автори Д. Благоева и С. Колковска, с. 215–394); за неологизмите в полския и в българския език в съпоставителен аспект вж. Сатола-Сташковяк/Satoła-Staškowiak (2015).

¹⁵ Темата за турцизмите е много добре разработена в българската научна литература, като се започне от някои по-стари разработки на автори като Беньо Цонев (напр. Цонев/Tsonev 1984 (1934) и Кирил Мирчев (Мирчев/Mirchev 1952), та чак до най-новите изследвания на учени като Максим Стаменов (Стаменов/Stamenov 2011), Весела Кръстева (Кръстева/Krasteva 2003) и др., затова тук не се занимаваме с нея; богата библиография по въпроса вж. Стаменов/Stamenov (2011).

¹⁶ Публикациите за немско-полските езикови контакти са многобройни. Обстоен обзор по темата с подробна библиография вж. напр. Нововейски/Nowowiejski (2010).

¹⁷ Новите феминални названия в българския език подробно са описани от Ванина Сумрова (Сумрова/Sumrova 2018); по темата в полско-български съпоставителен аспект вж. Сатола-Сташковяк/Satoła-Staškowiak (2018).

Един от тях е суфиксът **-ак**, с помощта на който се образуват редица названия за лица (семантични деривати¹⁸), които притежават оценъчно значение и най-често изразяват отрицателна конотация, срв. в български език: *голтак, ма-ниак, простак, дивак, тъпак, копелак*; в полски език: *bydlak, cudak, wieśniak*. Разбира се, срещат се и изключения като бълг. *западняк, здравеняк, бързак, изтърсак*; пол. *dzieciak, warszawiak*. Освен названия за лица мъже в тази група лексеми се срещат и други, представляващи названия на други предметни същности, напр. бълг.: *върволяк, завързак, стотак, трошляк*; пол.: *gliniak, straszak, kiszaniak, poprawczak, kaszlak* и др., в които суфиксът **-ак** изпълнява разнообразни семантични и прагматични функции в двата езика¹⁹.

В областта на словообразователната деривация могат да се забележат и различия между двата езика, например употребата на специфични за някой от езиците словообразователни форманти. Безспорно за българския език най-характерна за образуване на разговорни съществителни имена е наставката от ориентален произход **джия/-чия** (напр. *двойкаджия, циркаджия, интерес-чия, гратисчия, любовчия* и мн. др.), също така **-льо** (*зъбльо, ревьльо, глезльо, крадльо*), **-чо** (*кърчо, малчо, дремчо*), **-ник** (*задник, мазник, изкуфелник, безобразник*) и др. Особено характерна черта на българския език е полипрефиксацията при глаголите, с помощта на която се постига изразителна разговорност (напр. *изпонатръшкам, изпопребия, изпонания се*)²⁰.

Полските лексикографски източници и наблюденията върху полската езикова практика показват, че в областта на словообразователната деривация е характерна най-вече суфиксация, при това за образуване на съществителни имена се използват по-често някои суфикси като: **-ol** (*anemol* ‘анемик’, *angol* ‘английски език, час по английски език’, *kibol* ‘запаянко, фен’, *babol* ‘сопол’, *badziol* ‘плакет с името на музикален състав’, *jabol* ‘евтино, некачествено плодово вино’, *łysol* ‘плешив човек’, *kinol* ‘нос’), **-as** (*grubas* ‘дебел’, *golas* ‘без дрехи; беден’, *czubas* ‘глупав човек’) и др. Характерна за полския език също е регресивната деривация (отстраняването на словообразователен суфикс) от типа: *kier/kiero* < *kierownik* ‘ръководител, началник’, *włam* < *włamanie* ‘взлом’, *wojo* < *wojsko* ‘войска, армия’, *wolka* < *wolność* ‘свобода’, *klasowa* < *klasówka* ‘класна работа’ и др.

Композицията като словообразователен начин също присъства сравнително широко в областта на българската и полската разговорна лексика. Добре известни в българския език са лексеми като *бикоглав, бутниколиба, ветрогон, въртиопашка, кожодер, късоумен, лапнимуха, лапнишаран, малоумник, маркотомевец* и др., а в полския език думи като *deskorolkowiec, discopolowiec, dyskomłot, kurwidolek, sukinsyn, szarpidrut, skurczybyk, wiochmen* и под. Ако

¹⁸ За понятията *формална* и *семантична деривация* по-подробно вж. Малджиева/Maldjieva (2009, 17 и сл.).

¹⁹ Подробно за функциите на суфикса **-ак** в полския и в българския език вж. Малджиева/Maldjieva (2009, 201–221).

²⁰ Както е известно, това явление се смята и за една от най-ярките отличителни черти на българския език сред другите славянски езици (вж. ГСБКЕ/GSBKE 1983, 226).

подходим по-широко към понятието за композиция и към него включим всички изрази, образувани с помощта на т.нар. „префиксоиди“²¹ от типа *евро-, анти-, еко-, хомо-, чалга-, менте-* и под., ще се окаже, че количеството на разговорните композити в българския и в полския език е много голямо²². Универбирането – създаването на нови лексеми от словосъчетания – също не е чуждо на двата езика при образуването на разговорни лексеми, срв. бълг. *флашка, магистралка, хотелка*; пол. *cesarka, cefalka, cyfrówka, ekspresówka, laserówka, cywilki, szwajcar* и др. В обобщение трябва да се каже, че посочените тук словообразователни начини (също и много други) за образуване на разговорни лексеми в българския и в полския език предлагат толкова разнообразни и интересни паралели, че заслужават да бъдат обект на специално задълбочено изследване.

Безспорно едни от най-важните и едновременно най-интересни наблюдения засягат третата категория разговорни лексеми, т.е. образуваните в резултат на семантични процеси лексикални единици, и особено тези, които са възникнали чрез вторична номинация и предимно чрез метафоризация. И в двата езика броят на тези лексеми е изключително голям, също така те представляват голямо разнообразие като части на речта и по отношение на същностите, които означават. Най-важното за тях обаче е това, че наред с другите компоненти на езика, като изразители едновременно на разговорността и на механизмите на метафората, те са неограничен източник за разкриване на концептуалното мислене на българите и поляците и в тази връзка позволяват да се направят достоверни обобщения в сравнителен план²³.

Досега обект на изследвания е била главно разговорната метафорична лексика, непосредствено свързана с човека, напр. с неговия характер, външен вид, отношенията му с другите хора и пр. Тези изследвания категорично показват наличието на компоненти от стереотипен характер в българската и полската езикова картина на света, например на антропоцентризъм, андроцентризъм, урбоцентризъм, ейджизъм, етноцентризъм и др. Свидетелстват също за склонността на носителите на двата езика чрез разговорни метафорични изрази да подлагат на оценка преди всичко субекти и предмети, на които се придава по-ниска стойност или поведенчески прояви, които се отричат (вж. напр. Токарски/Tokarski 1990; Сотиров/Sotirov 2012; 2013). По-рядко обект на проучване е била лексиката, свързана с физическото обкръжение на

---

²¹ За дискусиите около това понятие вж. Сумрова/Sumrova (2018, 37 и сл.).

²² Подробно в съпоставителен полско-български план този тип образувания са изследвани от полската българистка Наталия Длугош (Длугош/Długosz 2017).

²³ Вж. напр. схващането на Йежи Бартмински: „Изследванията върху езиковата картина на света показват, че в определена степен тя се крие във всички равнища и компоненти на езика, най-вече в лексиката, фразеологията, ономазиологичната основа на думите, деривацията и метафоричните значения“ (вж. напр. Бартмински/Bartmiński 2006, 13 и сл.); също схващането на Джордж Лейкф за метафората като „най-важния инструмент на човешкото познание, който подрежда и управлява цялото ни всекидневие, възгледи, идеи, действия“ (Лейкф/Lakoff 1992, цит. по: Колковска/Kolkovska 2012, 18).

човека и с условията на неговия живот, напр. пари, хоби, дрехи, администрация, образование, транспорт и др. В стремежа да се запълни до известна степен тази празнота, в следващия раздел ще бъде представена българската и полската разговорна метафорична лексика от областта на транспорта, който представлява една от най-важните и масови сфери на живота и е показател за неговото равнище.

4. Полската и българската разговорна метафорична лексика от областта на транспорта

Целта на представеното в този раздел изследване е да се установят основните начини за метафорична номинация при полската и българската разговорна лексика от областта на транспорта. Езиковият материал е съставен главно от лексеми и изрази, които са взети от полски, български или българо-полски лексикографски източници, а също и от текстове от пресата и от личния архив на автора. Семантиката и произходът на анализиранияте изрази са представени въз основа на полски и български тълковни или етимологични речници.

Теоретична база на изследването са основните публикации по темата за метафората, представящи различни исторически етапи и школи, в това число класическото схващане на Аристотел за метафората като „пренасяне на чуждо име върху даден предмет – или от род върху вид, или от вид върху род, или от вид върху друг вид, или по аналогия“ (Аристотел/Aristotel 1993, 91), вижданията на Джордж Лейкф и Марк Джонсън (за метафорите като образ-схеми, в чиито рамки се осъществява пренасяне на информация от две когнитивни области – област източник (*source domain*) върху образ цел (*target domain*), а в резултат на създадените между тях асоциативни връзки областта източник се налага (*mapping*) върху областта цел) (Лейкф, Джонсън/Lakoff, Johnson 1980; Лейкф/Lakoff 1992), на учени от областта на когнитивната семантика като Алън Круз (Круз/Cruze 2004) и др. При анализа се използва основно методиката, известна от разработките на някои български учени, например на Емилия Пернишка по отношение на общоупотребимата лексика (Пернишка/Pernishka 1993), на Мария Попова по отношение на терминологията (Попова/Popova 1990; 2009), на Палмира Легурска по отношение на предметната лексика (Легурска/Legurska 2011), на Сия Колковска по отношение на неологизмите (Колковска/Kolkovska 2012; 2013) и др. Използван е също и опитът на някои полски учени в изследваната област (напр. Токарски/Tokarski 1990).

В зависимост от категориалната семантика на изследваните лексеми от лексикалното поле на транспорта, те могат да се разделят на няколко основни групи: *предметни същности* (транспортни средства, пътища и пътни съоръжения), *хора* (пътници, водачи на МПС, представители на органите за контрол), *институции* (органи за контрол) и др. Както и при други подобни изследвания, при описанието са взети предвид: новото значение, което е резултат от метафорична номинация, изходното значение и мотивационният признак, който ги обединява (вж. Колковска/Kolkovska 2012, 18).

4.1. Лексика за назоваване на транспортни средства

С най-голямо лексикално богатство в полския и в българския език се отличава значението 'лек автомобил, който е стар, неизправен, с лош външен вид и неотговарящ на очакванията относно мощност, скорост, комфорт и сигурност'. Големото количество изрази показва значимостта на този обект за поляците и за българите. Повечето от названията са възникнали по метафоричен път въз основа на някакво сходство между означения с производната семема обект и означените с изходните семемии обекти от извънезиковата действителност, например на сходство по отношение на външния изглед, качества, функциите, поражданите от тях ефекти и др. В много от случаите сходство се констатира по отношение на няколко признака едновременно. Сравнителното разглеждане на лексемите в двата езика въз основа на метафоричния механизъм показва както сходства, така и някои съществени различия.

На първо място, трябва да се отбележи, че и в двата езика преобладават названията, които се използват за назоваване на други предмети, а производното значение е възникнало въз основа на сходство с някой от признаците на свързания с изходната семема предмет. И в двата езика се срещат, макар и по-рядко, такива названия, които са се образували въз основа на сходство или на по-сложни асоциативни връзки с физическо явление (напр. звуков ефект – пол. *klekot*, *gruchot*, бълг. *изстпел към ада*), с вещество (бълг. *ръждел*, пол. *próchno*) или пък с лице (бълг. *бангия*, пол. *obdrapaniec*).

В полския език сред названията, възникнали въз основа на сходство с предмет, преобладават случаите, при които е налице родово-видово пренасяне въз основа на сходство по няколко мотивационни признака едновременно. Сред тях са лексеми като *grat*, *dezel*, *klamot*, *rupieć*, *szmielc*, които в полския език, освен за автомобил, се употребяват и с по-общо значение – въобще за предмети, вещи, които са стари, износени, неизправни, излезли от употреба. Повечето от тези лексеми са от чужд произход, при това *grat*, *klamot* и *szmielc* са взети от немски език (срв. пол. (*stary*) *grat* < нем. *Geräte*, пол. *klamot* 'stary, niepotrzebny przedmiot' < нем. *Klamotten*, пол. *szmielc* 'изхабени или непотребни предмети; ръждясали или захабени метални предмети' < нем. *Schmelz*). Лексемата *dezel* пък е от френски език (fr. *desole*) и се е образувала на полска почва в резултат на субстантивация от глагола *dezelować* 'унищожавам нещо в резултат на интензивна употреба' и прилагателното име *zdezelowany* 'изхабен, деформиран'. Сред тази група лексеми се намира и *rupieć* (< арх. *rupiecie*), която е с неясен произход²⁴, а в съвременния полски език, освен със значенията 'стар, непотребен и ненужен предмет' и 'стар, изхабен автомобил', се използва също и със значенията 'стар, немощен човек' и 'неактуална мисъл, идея' (SJP PWN).

²⁴ Според Александър Брюкнер лексемата произлиза от *rup*, *rupie* 'глисти, червей'; според автора думата е „прастара, но съществува само у нас (поляците – б. м., П.С.) и у чехите: *roup*“. Авторът допуска връзка с лит. *raupas*, *rauplė*, *raupsai*, 'проказа, обрив', *rupus* 'груб, грапав', *raupežė* и *rupežė*, 'крастава жаба', *rūpėti*, 'rupi mię', *rupestis*, 'загриженост', *rūpus*, 'грижовен' (Брюкнер/Brückner 1927, 487).

В полския език има и няколко лексеми, чието производно значение е възникнало въз основа на асоциация, свързваща стария автомобил с предмети, чийто основен признак изразява преди всичко принадлежност към миналото. Такива са лексемите *przeżytek* (българ. *преживелица, отживелица, отживялост*), *relikt* (българ. *реликва*), *ruina* (българ. *развалина*), *skansen* (българ. *етнографски музей на открито*), *starość* (българ. *старина*), *zabytek* (българ. *старинна забележителност*).

Употребата на няколко лексеми в преносно значение с негативна конотация по отношение на автомобила в полския език е станало възможно благодарение на тяхното първично значение, изразяващо ‘отпадъчност, липса на възможност за обновяване и на повторна употреба’, това са лексемите *śmieć* (българ. *смет, боклук*), *wrak* (българ. ‘останки от потънал кораб или разбил се самолет’), *złom* (българ. *метални отпадъци, вторични суровини*).

Въз основа на асоциация с иронично-пренебрежителен конотативен отенък по отношение на признаците ‘външен вид’ и ‘комфорт’ се употребява лексемата *rudło* (българ. *кутия*). Въз основа на сходство по свойства и функции с друг предмет се използва също така лексемата *rzęch*, която е свързана с диалектната форма *rzęcha* със значение ‘стари скъсани дрехи’ (SJPD).

Няколко лексеми в полския език, чието първично значение е изходна база за метафори, представляват названия на хора и животни или на свързани с тях явления. Една от тях принадлежи към лексикалното поле на смъртта, това е лексемата *trup*, която, както и в българския език, означава ‘останки на човек или тялото на умряло животно’. В случая отнасянето на това значение към автомобила е станало възможно въз основа на асоциацията на стария, изхабен и неизправен автомобил с евентуалните последствия (опасности), които може да предизвика неговата употреба. Резултат от намерено сходство по външен изглед между „очукания“ автомобил и зле облечения човек – в стари, износени, скъсани, дрипави дрехи, пък е метафората *obdrapaniec* (българ. ‘окъсан, дрипав; дрипльо’).

Въз основа на асоциация със звукови ефекти, издавани от някои предмети и животни е станала възможна употребата на лексеми като *gruchot* (българ. *грохот* ‘отглас от падащи или удрящи се в нещо предмети’) и *klekot* (българ. *тракане* ‘кънтящ звук при удряне с клюна на щъркела’). Въз основа на хиперболизирана представа (мисловна антиципация) за стария автомобил като потенциално вещество, получено в резултат от разпадане под влияние на времето и физическите условия, се е образувала метафората *próchno* (българ. ‘изгнила дървесина; прахан’).

В българския език изходна база за метафорични номинации също са преди всичко предмети, но преобладаващо влияние имат други семантични категории. На първо място като изходна база за метафора участват предметни същности, които представят някакво пространство, което се характеризира с ограниченост (теснота, подобно на контейнер), липса на комфорт, уют и хигиена – с всички тези признаци заедно или само на някой от тях. Повечето от тези същности представляват помещения, предназначени за животни, например: *кочина* (за свине), *курник* (за кокошки), *катор*, *каторник* (‘тясно помещение за добитък’), или пък за хора, напр. *барака* (‘лека дъсчена постройка

за временно използване’) и *кофтор/коптор* (‘малка схлупена, нехигиенична къща’). Тук може да се добави и названието *сапунерка*, възникнало чрез пренос въз основа на сходство във формата²⁵. При всички тези метафори мотивационният признак, който обуславя преноса на значението, е сходството или асоциацията по външен изглед и по свойства между изходното и новото значение, т.е. старият автомобил е тесен, неуютен, не предлагащ комфорт, нехигиеничен.

Друга многобройна група метафори в българския език е представена от названия на превозно средство, което се характеризира с признаците ‘принадлежност към миналото’, ‘ниска максимална скорост на придвижване’, ‘липса на комфорт’. Към тази група се отнасят няколко лексеми, които са от чужд произход: *бричка* (нем. *Birutsch*), *таратайка* (рус. *таратайка* ‘селска каляска’), *каруца* (ит. *carrozza* през гр. *кароѳтса* ‘превозно средство с дървени колелета и дървена платформа, оградена от четирите страни, в което се впряга обикн. кон за превозване на товари’, *талига* (мадж. ‘дървена конска кола’; *каруца* (РБЕ БАН/РБЕ ВАН). В българския език се използват още две лексеми: *бричитайка*, която е хибридна форма, образувана от *бричка* и *таратайка*, и *таралясник*, получена в резултат на словообразователна иновация на базата на *таратайка*. От по-ново време е лексемата *автодинозавър* със значение ‘ретро автомобил, технологично остарял автомобил’²⁶.

Трета група лексеми за изразяване на същото значение са взети от лексикалното поле на смъртта, това са лексемите: *саркофаг* (както и в полския език), *гробница* (‘зидан гроб под земята или постройка; костница; вампирясала жена’) и *морга* (‘помещение към болница, в което се оставят временно трупове на покойници’ (РБЕ БАН/РБЕ ВАН). Както се вижда, въпросното лексикално поле е използвано в по-широк размер от българските носители на езика.

Интересни в българския език са случаите с лексемите *бракма*, *трошка* и *ръждел*, които могат да бъдат сравнени с полските *śmieć* (бълг. *смет*), *wrak* (‘останки от потънал кораб или разбил се самолет’) и *złom* (‘метални отпадъци, вторични суровини’). Както видяхме, те изразяват признаците ‘отпадъчност’, ‘невъзможност за повторна употреба’ и се свързат с качествата на стария автомобил. Българската лексема *бракма* е образувана от *брак* (‘отпадъчна продукция’) и се отнася, освен за автомобил, също така за всяка вещь, прибор и съоръжение (както полските *grat*, *klamot*, *szmelc*). От своя страна формата *трошка* е възникнала от глагола *троша* в резултат на асоциацията ‘старо, неизправно’ – ‘разпадащо се на части, разтрошено’. В тази група е и лексемата *ръждел*, която е резултат от намереното сходство между значенията ‘ръждясал (поради старост и неупотреба) предмет’ и ‘стар автомобил’.

²⁵ Вж. речниковата статия на лексемата *сапунерка*: „1. [...] 2. Прен. Разг. Пренебр. Лек автомобил марка „Трабант““ (РБЕ/РБЕ т. 16: под печат).

²⁶ Вж. напр. заглавия на текстове в Интернет: „Живи автодинозаври днес?“ (<https://duma.bg/>, 03.05.2020); „България – резерват на автодинозаври“ (<https://e-vestnik.bg/>, 03.05.2020).

Въз основа на сходството между някои видими ефекти при функционирането на стария „немощен“ автомобил и друг предмет е възникнало преносното значение на лексемата *барутник*, чието първично значение е ‘съд, обикн. направен от говежди рог, в който се носи барут’ (РБЕ БАН/РВЕ ВАН), а метафората е възникнала по пътя на аналогията между черния пушек от изгореното масло и този, който се образува при изгарянето на барута.

Сред българските лексеми е открита една, която произхожда от название на човек и чиято изходна база за метафора е свързана с признаците на човек (както в случая с полската лексема *obdrapaniec*): *бангия* < циг. *банго* ‘куц’ (вж. ‘Банго Васил – Куцият Васил, цигански празник’, БГЖ/ВГЗН).

В обобщение на тази част може да се направи извод, че по отношение на начина на концептуализация на явлението ‘стара кола’ в полския езиков образ изпъква признакът ‘неотговарящ на техническите изисквания (изхабен от употреба, неизправен)’. В българския език изходната база за метафора свидетелства за внимание върху аспекта ‘комфорт’, а метафоричният механизъм издава ясно антропоцентрично мислене. Характерен за българския езиков образ на стария автомобил е също акцентът върху признака ‘опасен за здравето и живота предмет’, свидетелство за което е използването в по-голяма степен на семемеи от семантичното поле на смъртта като изходна база за метафора.

4.2. Лексика за назоваване на участници в пътното движение, характерни начини на придвижване и органи за контрол на движението

Тези тематични подобласти на транспорта също изобилстват с разговорни метафорични лексеми и изрази, като обект на номинация са преди всичко явления и поведенчески прояви, заслужаващи отрицание, осъждане. Трябва да се каже обаче, че подобно отношение невинаги присъства в явен вид, често са налице ирония, присмех, закачливост. Понякога в двата езика се забелязват прилики, но те по-скоро са изключения (например изразяването на значението ‘временно спиране или значително забавяне на движението, което е причинено от авария, катастрофа или повишена интензивност на движението’, срв.: пол. *korek, korki, zakorkowanie* (бълг. букв. *тапа, тапи, затапване*), бълг. *тапа* (също *запушване, задръстване*). Тук преобладават различията между двата езика в областта на метафоричния механизъм. Така например в полския език значението ‘водач на МПС, който нарушава правилата за движение, създавайки опасност за живота и здравето на другите участници’ се изразява най-често чрез метафората *pirat (drogowy)* (бълг. букв. (*пътен*) *пират*), възникнала въз основа на сходство между поведението на подобен водач и семемата ‘член на екипажа на кораб, който напада и ограбва други кораби’ (РБЕ БАН/РВЕ ВАН). В българския език за изразяване на същото значение за подходяща е призната лексемата *джигит*, чието първично значение е ‘смел, искусен ездач (първоначално сред народите на Кавказ, Средна Азия и у донските казаци)’ < тюрк. *cigit* ‘млад, похватен, сръчен човек’ през рус. *джигит* (РБЕ БАН/РВЕ ВАН). Както се вижда, в този случай, за разлика от полския език, липсва прякото отрицание, осъдителното отношение, а е налице по-ско-

ро ироничен отенък, а като цяло в метафората изпъкват като мотивационни признаци младостта, сръчността и смелостта²⁷.

В тясна връзка с поведението на горния тип участници в движението е явлението ‘изпреварване, предизвикващо опасно, на много близко разстояние с насрещното превозно средство разминаване’, което в полския език се изразява с израза *mijanie na gazetę* (бълг. букв. *разминаване на вестник*), докато българският носител на езика определя близкото разстояние с мярката *на косъм*. Сред характерните начини на придвижване е и явлението ‘внезапно бързо потегляне, което е придружено от характерен звук на гумите’ – полският носител на езика е оприличил това с писък (*ruszać z piskiem (opon)*, бълг. (*потеглям*) *с писък на гумите*). В българския раговорен език е характерен изразът (*потеглям*) *с мръсна газ*, чиято изходна база се крие в димния ефект, който се получава при рязкото увеличаване на газта. Обратното явление – ‘внезапно спиране’, също е обект на метафоризация – в полския език се употребява изразът *dawać po hamulcach* (бълг. пригл. *бия/удрям по спирачките*), а в българския – *набивам спирачките*, който е мотивиран от асоциацията с рязкото движение на педала в отвесна посока или с вбиването на спирачните елементи в противоположната повърхност.

По отношение на пътниците като участници в движението обект на метафорично изразяване в двата езика е значението ‘пътуване в обществен транспорт без билет’, като изходната база за метафора в двата езика е различна. В полския език изразът (*podróżować*) *na gapę* (бълг. пригл. *пътувам, правейки се на разсеян*) е възникнал въз основа на приликата с разсеян човек (*gapa*), докато изходната база за българския израз (*пътувам*) *gratis* е лице, което си самоустановява безплатна услуга. Съответно, лицето с описаното поведение в полския език носи названието *gapowicz*, а в българския – *gratisчия*²⁸.

Обект на метафоризация в полския и българския език също са и органите за контрол на движението, техните представители и атрибути, при това изразите в двата езика показват редица специфични черти. Например в полския език значението ‘полицейска кола’ се изразява с лексемата *radiowóz*, възникнала въз основа на една техническа особеност – наличието на радиостанция. В българския език същото значение изразява лексемата *патрулка*, чиято изходна база е функцията на полицейската кола – да патрулира. Обект на шеговитата метафора в двата езика са атрибутите на полицейската кола и на пътния полицаи. Така например значението ‘сигнална лампа върху полицейска кола’ в полския език изразява разговорната лексема *kogut* (бълг. *нетел*), в българския – *буркан*; ‘полицейска стоп палка’ – пол. *lizak* (*близалка*), бълг.

---

²⁷ В някои по-нови речници са регистрирани и други изрази със същото значение, напр. *автохулиган, автоталибан, автоджигит* (с допълнително значение ‘участник в неразрешено надпреварване с автомобили’) (РНДБЕ/RNDBE 2010, 25), *автопират* (с второ значение ‘нелицензиран автобусен превозвач’) (РНДБЕ/RNDBE 2010, 26).

²⁸ В българския език понякога се използва и изразът (*пътувам*) *с повишено внимание*, който е базиран върху сходството с човек, който се оглежда, напрегнат е, през цялото време внимава.

слънчоглед; ‘апарат за контрол на трезвеността на водачите’ – пол. *suszarka* (*сешоар*), в бълг. липсва метафоричен израз (уредът се нарича *дрезгер*).

В рамките на лексикалното поле ‘контрол на движението’ обект на най-разнообразни метафори са представителите на контролните органи, като в двата езика се забелязват съществени различия по отношение на изходната база, същността на конотацията и нейната сила. В полския език липсва голямо количество разговорно-метафорични изрази за назоваване на служителите на пътната полиция. Сред тях най-разпространена е лексемата *misiek* (*нлюшено меченце*), която изразява по-скоро гальовно-шеговито отношение към обекта на номинация.

Различна е ситуацията в българския език, където съществува цяла група думи и изрази, които свидетелстват за богат, но определено негативен езиков образ на българския пътен полицай. Както е известно, освен най-разпространената и сравнително неутралните в емоционално отношение лексеми *автополицай* и *катаджия*, тук, главно в жаргона, функционират изрази като: *ченге*, *ченгел*, *кука*, *чукундур*, *зеленодрешко*, *Ханко Брат*, *КАТерица* и др. (БГЖ/BGZH) Както е известно изразите *ченге* (*ченгел*) и *кука* са отнасяни въобще към полицай, възникнали са по метафоричен път въз основа на сходството по функция между предмета и поведението на полицая (т.е. закачен е като кука за някого, за да го следи) и са носители на ясно изразена негативна конотация. Известно е, че в българския език *чукундур* означава въобще прост човек, като метафората е възникнала въз основа на един, съществуващ и у други народи, модел за сравняване с кореноплодно растение (в случая с цвекло), за да се назове лице с пониска стойност по отношение на интелекта и културата (напр. в пол. *burak*)²⁹.

По отношение на лица, представлящи друг тип контролни органи, в полския език заслужава на внимание лексемата *kanar/kanary* (*канарче/канарчета*), изразяваща по метафоричен път значението ‘контрольор на редовността на пътниците в обществения транспорт’. Тази метафора е базирана върху асоциацията с яркото зелено-жълто облекло на контрольорите в градския транспорт, което е характерна черта на полската действителност. В българския език метафоричен израз за изразяване на същото значение не е известен.

4.3. Лексика за назоваване на пътища и пътни съоръжения

В рамките на тази тематична подобласт също могат да се намерят както прилики, така и някои различия, които засягат както официалната, терминологизираната, така и разговорната лексика на двата езика. Търсейки приликите, можем да посочим например случаите с изразяване на следните значения:

---

²⁹ Интересен български национален феномен е изразът *Ханко Брат* за назоваване на пътния полицай. Той е свързан с конкретен случай от действителността, когато пътен полицай, съставяйки акт за нарушение, е изписал улицата „Хан Кубрат“, където е станало нарушението, като *Ханко Брат* (БГЖ/BGZH). И в този случай преносът на този израз като название за всеки пътен полицай отразява утвърдения обществен стереотип по отношение на представителите на българския контролен орган.

‘част от платното за движение, която е предназначена за движението на пътни превозни средства в една посока едно след друго’ – бълг. *лента*, пол. *pas*; ‘пешеходна пътека от бели и тъмни успоредни ивици’ – бълг. *зебра*, пол. *zebra*, *pasy*; ‘изкуствени съоръжения на пътя, представляващи издатини с цел ограничение на скоростта’ – бълг. *лежащ полицай*, пол. *leżący (śpiący) policjant*³⁰.

Интересни са случаите на различия при назоваването на някои понятия от тази тематична подобласт. Така например за означаването на значението ‘разширение на пътното платно за сметка на тротоара или банкета, служещо като спирка или място за паркиране’ в полския език функционира (като резултат от транстерминологизация) метафората *zatoka*, която има и значение ‘част от море или езеро, която от три страни граничи със суша’ (бълг. *залив*). За същото значение в областта на транспорта в българския език се използва лексемата *уширение* (на пътното платно). Интересна отлика на полския език в тази област е също изразяването на значението ‘място за продажба на бензин и други материали и принадлежности за моторни превозни средства’, където паралелно с официалния израз *stacja benzynowa (paliwowa)* в разговорния регистър се използва изразът *cepeen* [цепеен], който произхожда от аббревиатурата на названието *Centrala Produktów Naftowych (Централа за нефтени продукти)*, т.е. *CPN* – предприятие, свързано с полската действителност от близкото минало. За разлика от полския език в българския разговорен вариант на езика, освен израза *бензинджийница*, не е известен друг широко употребим разговорен синоним на официалната лексема *бензиностанция* (РБЕ БАН/RBE BAN).

5. Заключение

Съпоставителното изследване на някои аспекти на разговорната лексика в българския и полския език дава основание да се направят някои важни изводи относно сходствата и различията им в изследваната област. В преобладаващата си част забелязаните сходства вероятно са следствие от общата принадлежност на двата езика към по-големи езикови групи и на двата народа към по-големи езикови общности (напр. към европейската, славянската езикова общност), които притежават обща културна база (т.нар. *common cultural ground*, по: ван Дайк/van Dijk 2003, 9). Безспорно при това изследване обаче по-интересни са различията, които представляват плодотворна база за разнопосочни интерпретация, преди всичко за свързването им със специфичен национален контекст. Представеният дотук анализ показва, че тези различия се отнасят до няколко основни аспекта.

Налице са различия по отношение на съдържанието, което се влага в понятието *разговорност* в българската и полската езиковедска традиция, както и по отношение на терминологията от тази област. В България съществува

---

³⁰ В конкретния случай вероятно е налице интернационализация на английския израз *sleeping policeman*.

тенденция да се изтъква устната форма на разговорната езикова комуникация, докато в полските дефиниции на понятието се набляга върху процесуалния характер на разговорната реч, на нейната непрекъснатост и повтораемост. В тясна връзка с разбирането за разговорност е и нейната терминология – в българската езиковедска традиция са се утвърдили термини, свързани с *говоря* и *разговор*, докато полската разговорна терминология е образувана от корена **токъ-*, носещ значението ‘течение, протичане’. Специфично за българския научен дискурс е отделянето на *разговорно-книжовния стил* (*разговорно-книжовна реч*) като междинна функционална подсистема. За Полша пък е специфично съществуването на две концепции за същността на разговорността и на две езиковедски школи – *лексикално-стилистична* и *културно-антропологична*.

Количеството и структурата на разговорната лексика в двата езика са сходни, тя се състои от: 1) лексикални заемки, 2) лексеми, получени в резултат на словообразуване, 3) лексеми, образувани в резултат на семантични процеси (главно вторична номинация). В рамките на отделните групи, освен сходства, се забелязват сериозни отлики. В групата на разговорните езикови заемки, по причини от извънезикови фактори, в исторически аспект са се обособили различни за двата езика източници на заемане. Както е известно, в българския език най-характерните и специализирани разговорни лексеми са турцизмите, а за полския език е характерно трайното влияние на немския език, поради което се срещат много германизми в разговорна функция, както и повече в сравнение с българския език разговорни лексеми от руски произход. В съвременен аспект двата езика бележат сходство във връзка със сериозното присъствие на заемки от английския език. По отношение на лексемите, образувани по словообразователен начин, в двата езика словообразователната деривация е главен номинационен похват, но се забелязват някои сериозни отлики в конкретната ѝ реализация. Разговорните лексеми, макар и сравнително по-рядко, се образуват в резултат на композиция и универбиране.

В предложената работа по-особено внимание е обърнато на третия тип разговорни лексеми – образуваните в резултат на вторична номинация (метафоризация). Представен е анализ на разговорната лексика от една важна за човека област от неговото обкръжение – областта на транспорта. Тази лексика е разгледана в светлината на теорията на метафората, следователно като източник за описание на фрагменти от концептуалното мислене на българите и на поляците. Тук са отделени три тематични групи лексеми: 1) за назоваване на транспортни средства, 2) за назоваване на участници в пътното движение, характерни начини на придвижване и представители на органи за контрол на движението, 3) за назоваване на пътища и пътни съоръжения.

В групата на лексемите за назоваване на транспортни средства и в двата езика с най-голямо лексикално богатство се отличава значението ‘лек автомобил, стар, неизправен, с лош външен вид и неотговарящ на очакванията относно мощност, скорост, комфорт и сигурност’. В двата езика преобладават названията, които са названия на други предмети, а производното значение е възникнало въз основа на сходство с някой от признаците на свързания с изходната семема предмет. И в двата езика по-рядко се срещат названия, които

са се образували въз основа на сходство или по-сложни асоциативни връзки с физическо явление. Анализът на конкретните начини за концептуализация на явлението ‘стара кола’ показва, че в полския езиков образ изпъква признакът ‘неотговарящ на техническите изисквания (изхабен от употреба, неизправен)’, докато в българския език изходната база за метафора е признакът ‘комфорт’. Характерен за българския езиков образ на стария автомобил е също акцентът върху признака ‘опасен за здравето и живота предмет’, което се вижда чрез по-голямото количество изходни семми от семантичното поле на смъртта.

При лексиката за назоваване на участници в пътното движение, характерни начини на придвижване и представители на органи за контрол на движението преобладават различията, които отразяват национално-специфични нюанси на общественото мнение и отношение към някои особени поведенчески прояви и техните носители. Интересни различия се наблюдават също при назоваване на пътя, неговите компоненти и на пътните съоръжения.

В тази работа са очертани само някои основни проблеми в българо-полските съпоставителни изследвания в областта на разговорната лексика, като са показани някои от възможните подходи към представената проблематика. Всичко показва, че в областта на тази проблематика има все още много неизследвани аспекти, които, с оглед на важността на разговорната лексика в съвременните условия на живот, са достойни за обстойно научно проучване.

Литература

- Аврорин 1975:** Аврорин, В. А. *Проблемы изучения функциональной стороны языка. К вопросу о предмете социолингвистики*. Ленинград: Наука, 1975.
- Аристотел 1993:** Аристотел. *За поетическото изкуство*. София: Софи-Р, 1993.
- БГЖ:** *Речникът на улицата*. www.bgjargon.com [достъп: 15.03.2020]
- Благоева 2016:** Благоева, Д. *Словообразователни иновации в българския и полския език (неологизми, образувани чрез блендинг)*. – В: *Българският език и ние. Сборник статии в чест на 65-годишнината на доц. д-р Руси Русев*. Съст. Е. Недкова, Я. Пометкова. Русе: УИ „Ангел Кънчев“, 2016, 86–96.
- Бондалетов 1987:** Бондалетов, В. Д. *Социальная лингвистика*. Москва: Просвещение, 1987.
- Бонова 2009:** Бонова, Ст. *Фразеологични единици, свързани с християнството: Българско-полски паралели*. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2009.
- Виденов 1986:** Виденов, М. *Норма и реч*. София: Народна просвета, 1986.
- Виденов 1995:** Виденов, М. *Езикова култура на българина*. София: Анубис и СБП, 1995.
- Виденов 1997:** Виденов, М. *Езикът и общественото мнение*. София: АИ „Проф. М. Дринов“, 1997.
- Виденов 2000:** Виденов, М. *Увод в социолингвистиката*. София: Делфи, 2000.
- Виденов 2003:** Виденов, М. *Българската езикова политика (в светлината на теорията на книжовните езици)*. София: Международно социолингвистическо дружество, 2003.

- Виденов 2005:** Виденов, М. *Диглосията – с оглед на българската езикова ситуация*. София: АИ „Проф. М. Дринов“, 2005.
- Генев-Пухалева 2003:** Генев-Пухалева, Ил. *Оценъчни фразеологични единици в български, новогръцки и полски език*. Автореферат на канд. дис. София, 2003.
- ГСБКЕ 1983:** *Граматика на съвременния български книжовен език*. Т. 2. Под ред. на Т. Бояджиев, С. Стоянов, К. Попов. София: Наука и изкуство, 1983.
- Гугуланова 2009:** Гугуланова, Ив. Фрагменти от българската и полската езикова картина на болестното състояние на човека. – В: *Научни трудове – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*. Филология, 2009, т. 47, кн. 1, сб. Б, 51–57.
- Дейкова, Гарова 2015:** Дейкова, Хр., М. Гарова. Историко-типологично изследване на речниковия състав на българския и полския език (думи с начално Х-/СН-,Н-): I. Пращлавянско лексикално наследство в българския и в полския език. – *Известия на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“*, 2015, 28, 7–52.
- Димитрова 2010:** Димитрова, Д. Умалителните съществителни нарицателни имена в българския и полския език (формално-семантични паралели). – В: *Научни трудове – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*. Филология, 2010, т. 48, кн. 1, сб. А, 494–504.
- Йосифова 1991:** Йосифова, Р. Място на книжовно-разговорната реч в системата на общонародния език. – В: *Проблеми на българската разговорна реч*. Книга първа. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 1991, 43–53.
- Йосифова 2001:** Йосифова, Р. Диалектоложките изследвания на професор Стойко Стойков и проблемите на българската книжовно-разговорна реч. – В: *Българският език през ХХ век*. Под ред. на В. Радева. София: Пенсофт, 2001, 169–175.
- Колковска 2012:** Колковска, С. Нови метафорични значения в българския език, възникнали при съществителните имена. – *Български език*, 2012, 59, 4, 17–28.
- Колковска 2013:** Колковска, С. Нови метафорични значения в българския език, възникнали при прилагателни имена и глаголи. – В: *Проблеми на неологията в славянските езици*. Състав. Д. Благоева, С. Колковска, М. Лишкова. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2013, 185–207.
- Колковска, Благоева 2016:** Колковска, С., Д. Благоева. Вариантност при новата лексика в българския и полския език – *Известия на Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“*, 2016, 29, 167–195.
- Косеска-Тошева, Балтова 2004:** Косеска-Тошева В., Ю. Балтова (ред.). *Българско–полски граматични студии. Справочник по академичната Българско–полска съпоставителна граматика*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 2004.
- Кочев 1979:** Кочев, И. Многоаспектност на проблема за диалектното. – *Език и литература*, 1979, 1, 55–60.
- Кръстева 2003:** Кръстева В. *Тълковен речник на турцизмите в българския език*. София: Скорпио ви, 2003.
- Легурска 2011:** Легурска, П. *Съпоставителни лексикални анализи и основа за съпоставка*. София: ЕТО, 2011.
- Лексикология 2013:** Крумова-Цветкова, Л., Д. Благоева, С. Колковска, Е. Пернишка, М. Божилова. *Българска лексикология*. Т. 1. София: АИ „Проф. М. Дринов“, 2013.
- Ликоманова 1998:** Ликоманова, И. *Избрана библиография на изследвания върху разговорната реч в полския, чешкия, сръбския и българския език*. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 1998.
- Мирчев 1952:** Мирчев, К. За съдбата на турцизмите в българския език. – *Известия на Института за български език*, 1952, 2, 117–127.

- Пернишка 1993:** Пернишка, Е. *За системността в лексикалната многозначност на съществителните имена*. София: Издателство на БАН, 1993.
- Попова, Васева 1994:** Попова, В., М. Васева. *Български език за 8. клас*. София: Народна просвета, 1994.
- Попова 1998:** Попова, К. *Семантични аспекти на фразеологизмите с компонент „название на храна и облекло“: върху материал от български, полски и литовски език*. Автореферат на канд. дис. София, 1998.
- Попова 2009:** Попова К. Образът на дървото в българската и полската езикова картина на света. – В: *Научни трудове – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*. *Филология*, 2009, т. 47, кн. 1, сб. А, 133–146.
- Попова 1990:** Попова, М. *Типология на терминологичната номинация*. София: Издателство на БАН, 1990.
- Попова 2009:** Попова, М. Аспекти на детерминологизацията. – В: *Oratio Vitae Simulacrum (Словото е отражение на живота)*. Отг. ред. С. Буров. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2009, 112–123.
- Проблеми 1991–2004:** *Проблеми на българската разговорна реч*: Книга първа. Р. Русинов и др. (ред.). В. Търново: ВТУ, 1991; Книга втора. Р. Русинов и др. (ред.). В. Търново: ВТУ, 1994; Книга трета. Р. Русинов и др. (ред.). В. Търново, 1995; Книга четвърта. Р. Русинов и др. (ред.). В. Търново: ВТУ, 1998; Книга пета. Р. Русинов и др. (ред.). В. Търново: Фабер, 2001; Книга шеста. Хр. Станева и др. (ред.). В. Търново: ВТУ, 2004. Книга седма. П. Христов и др. (ред.). В. Търново: ВТУ, 2004.
- Проблеми 2010–2016:** *Проблеми на устната комуникация*. Книга осма. Хр. Станева и др. (ред.). В. Търново: ВТУ, 2010; Книга девета, т. I–II. М. Илиева и др. (ред.). В. Търново: ВТУ, 2013; Книга десета, ч. I–II. Ст. Буров и др. (ред.). В. Търново: ВТУ, 2016.
- РБЕ БАН:** *Речник на българския език*. София: БАН, електронно издание: <http://iblibas.bg/rbe/> [достъп: 17.03.2020]
- РНДБЕ 2010:** Пернишка, Е., Д. Благоева, С. Колковска. *Речник на новите думи в българския език (от края на XX и първото десетилетие на XXI в.)*. София: Наука и изкуство, 2010.
- Русинов 1991:** Русинов, Р. Етапи на формирането на българската книжовна разговорна реч. – В: *Проблеми на българската книжовна реч*. Т. 1. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 1991, 22–30.
- Сотиров 2012:** Сотиров, П. Българската и полската картина на света, отразени в разговорната оценъчна лексика. – *Slavica XLI, Annales Instituti Slavici Universitatis Debreceniensis*. Debrecen, 2012: KLTE, 113–128.
- Сотиров 2013:** Сотиров, П. Източници за българската разговорна метафорична лексика (в сравнение с полския език). – В: *Традиции, посоки, предизвикателства*. Съст. Е. Иванова. Смолян: ПУ „Паисий Хилендарски“, 2013, 32–41.
- Сотиров 2016:** Сотиров, П. За българо-полската асиметрия в областта на архаичната лексика. – *Zeszyty Cyrylo-Methodiańskie*, 2016, 5, 89–103.
- Сребранов 2010:** Сребранов, Р. Българо-полски фитонимни и зоонимни успоредници в светлината на лексикалната география и на словообразователните факти. – В: *Славяните и техните контакти*. Съст. М. Младенова, И. Христова. София: ЕТО, 2010, 61–76.
- Стаменов 2011:** Стаменов, М. *Съдбата на турцизмите в българския език и българската култура*. София: Изток–Запад, 2011.
- Станева 1991:** Станева, Хр. Книжовно-разговорната реч и другите функционални стилове в съвременния български книжовен език. – В: *Проблеми на българска-*

- та разговорна реч*. Т. 1. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 1991, 30–37.
- Станчева 2017:** Станчева, Ж. Болестите и техните названия в българската и полската езикова картина на света: термини с профил патологично образуване и изменение. – *Език и литература*, 2017, 1/2, 237–246.
- Стоянов 1999:** Стоянов, Кр. *Обществените промени (1989–1996) и вестникарският език*. София: Международно социолингвистическо дружество, 1999.
- Сумрова 2018:** Сумрова, В. *Новите феминални названия в българския език*. София: АИ: „Проф. Марин Дринов“, 2018.
- Цветкова 1992:** Цветкова, М. За компресията при някои разговорни номинации и нейните екстралингвистични измерения (в български, руски и полски език). – *Съпоставително езикознание*, 1992, XII, 5, 38–43.
- Цонев 1984 (1934):** Цонев, Б. *История на българския език*. Т. 2. София: Наука и изкуство, 1984 (1934).
- Цонев 2016:** Цонев, Р. Специфични особености на българския разговорен синтаксис. – *Български език и литература*, 2016, 58, 3, 287–306.
- Чакърова 2004:** Чакърова, Кр. Императивът в българската книжовно-разговорна реч. – В: *Проблеми на българската разговорна реч*. Книга шеста. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2004, 279–289.
- Чобанов 1991:** Чобанов, И. За кратките форми на едноосновните български и полски женски лични имена. – В: *Научни трудове – Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“*, 1991, т. 29, 1, 45–56.

References

- Avrorin 1975:** Avrorin, V. A. *Problemy izuchenija funkcional'noj storony jazyka. K voprosu o predmete sociolingvistiki* [Problems of Studying the Functional Side of the Language. On the subject of sociolinguistics]. Leningrad: Nauka, 1975.
- Anusiewicz 1984:** Anusiewicz, J. Uwagi o stylu potocznym. – In: *Język. Teoria – dydaktyka, t. VI, Kielce. Materiały VIII Konferencji Młodych Językoznawców – Dydaktyków*. Pod red. nauk. M. Preyznera. Kielce, 1984.
- Apresjan 1980:** Apresjan, J. *Semantyka leksykalna*. Tłum. Z. Kozłowska, A. Markowski. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1980.
- Bartmiński 2001:** Bartmiński, J. Styl potoczny. – In: *Współczesny język polski*. Red. J. Bartmiński. Lublin: UMCS, 2000, 115–134.
- Bartmiński 2006:** Bartmiński, J. *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin: UMCS, 2006.
- BGZH:** *Rechnikat na ulicata* [The Dictionary of the Street]. www.bgjargon.com
- Blagoeva 2016:** Blagoeva, D. Slovoobrazovatelni inovacii v balgarskiya i polskiya ezik (neologizmi, obrazuvani chrez blending) [Derivational Innovations in Bulgarian and Polish (Neologisms Formed by Blending)]. – In: *Balgarskiyat ezik i nie*. Sast. E. Nedkova, Y. Pometkova. Ruse: Universitetsko izdatelstvo “Angel Kanchev”, 2016, 86–96.
- Bondaletov 1987:** Bondaletov, V. D. *Sotsial'naja lingvistika* [Social Linguistics]. Moskva: Prosveshchenie, 1987.
- Boniecka, Grabias 2007:** Boniecka, B., S. Grabias (red.). *Potoczność a zachowania językowe Polaków*. Lublin: UMCS, 2007.
- Bonova 2009:** Bonova, St. *Frazeologichni edinitsi, svarzani s hristiyanstvoto. Balgarsko-polski paraleli* [Phraseological Units Related to Christianity: Bulgarian-Polish Parallels]. V. Tarnovo: Univ. izd. “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, 2009.

- Brückner 1927:** Brückner, A. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Wydawnictwo Krakowska Spółka Wydawnicza, 1927.
- Buttler 1977:** Buttler, D. Polskie słownictwo potoczne. – *Poradnik Językowy*, 1977, 3, 89–98.
- Cruse 2004:** Cruse, A. *Meaning in Language*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Czeszewski 2006:** Czeszewski, M. *Słownik polszczyzny potocznej*. Warszawa: PWN, 2006.
- Chakarova 2004:** Chakarova, Kr. Imperativat v balgarskata knizhovno-razgovorna rech [The imperative in the Bulgarian literary-conversational speech]. – In: *Problemi na balgarskata razgovorna rech*. Kniga shesta. V. Tarnovo: Univ. izd. “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, 2004, 279–289.
- Chobanov 1991:** Chobanov, I. Za kratkite formi na ednosastavnite balgarski i polski zhenski lichni imena [On the short forms of monosyllabic Bulgarian and Polish female personal names]. – In: *Nauchni trudove – Plovdivski universitet “Paisiy Hilendarski”*, 1991, t. 29, 1, 45–56.
- Długosz 2017:** Długosz, N. *O znakach ubezwłasnowolnionych, czyli o nowych polskich i bułgarskich compositach bezafiksalnych w medialnym dyskursie publicystycznym (ujęcie kognitywno – komunikacyjne)*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2017.
- Deykova, Garova 2015:** Deykova, Hr., M. Garova. Istoriko–tipologichno izsledvane na rechnikoviya sastav na balgarskiya i polskiya ezik (dumi s nachalno H-/CH-, H-): I. Praslavyansko leksikalno nasledstvo v balgarskiya i v polskiya ezik [Historical and typological study of the lexical structure of Bulgarian and Polish (Words beginning with x-/ch-, h-). I. Old Slavonic lexical heritage in Bulgarian and Polish languages]. – In: *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik “Prof. Lyubomir Andreychin”*, 2015, 28, 7–52.
- Dimitrova 2010:** Dimitrova, D. Umalitelnite sashtestvitelni naritsatelni imena v balgarskiya i polskiya ezik (formalno-semanticzni paraleli) [Deminutive names in Bulgarian and Polish (formal-semantic parallels)]. – In: *Nauchni trudove – Plovdivski universitet “Paisiy Hilendarski”*. *Filologia*, 2010, t. 48, kn. 1, sb. A, 494–504.
- Van Dijk 2003:** van Dijk, T. A. Dyskurs polityczny i ideologia – *Etnolingwistyka*, 2003, 15, 7–28.
- Furdal 1977:** Furdal, A. *Językoznawstwo otwarte*. Opole: Ossolineum, 1977.
- Gajda 2013:** Gajda, S. Teoria stylu i stylistyki. – In: *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*. Red. E. Malinowska i in. Kraków: Universitas, 2013, 15–34.
- GKBP 1988–2009:** *Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska*. T. I–IX. Sofia–Warszawa, 1988–2009: Sawicka I., Boyadzhiev T., 1988. Balgarsko-polska sapostavitelna gramatika, t. 1: Fonetika i fonologija. Sofia; Koseska-Toszewa V., Gargov G., 1990. Balgarsko-polska sapostavitelna gramatika, t. 2: Semanticznata kategoriya opredelenost/neopredelenost. Sofia; Krumova-Tsvetkova L., Roszko R., Petrova A., Choroleeva M., 1994. Balgarsko-polska sapostavitelna gramatika, t. 3: Semanticznite kategorii kolichestvo i stepen. Sofia; Gugulanova I., Szymański M., Barakova P., 1993. Balgarsko-polska sapostavitelna gramatika, t. 4: Semanticznata kategoriya komunikant. Sofia; Korytkowska M., 1992. Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska, t. 5, cz. 1: Typy pozycji predykatowo-argumentowych. Warszawa; Koseska-Toszewa V., Maldżieva V., Penchev J., 1995. Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska, t. 6, cz. 1: Modalność. Teoretyczne problemy opisu. Warszawa; Korytkowska M., Roszko R., 1997. Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska, t. 6, cz. 2: Modalność imperceptywna. Warszawa; Maldżieva V., 2003. Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska, t. 6, cz. 3: Modalność: hipotetyczność, irrealność, optatywność i imperatywność, warunkowość. Warszawa; Korytkowska M., 2004.

- Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska, t. 6, cz. 4: Modalność interogatywna – pytania o rozstrzygnięcie. Warszawa; Koseska-Toszewa V., 2006. Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska, t. 7: Semantyczna kategoria czasu. Warszawa; Karolak S., 2008. Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska, t. 8: Semantyczna kategoria aspektu. Warszawa; Maldżieva V., 2009. Gramatyka konfrontatywna bułgarsko-polska, t. 9: Słowotwórstwo. Warszawa.
- GSBKE 1983:** *Gramatika na savremenniya bulgarski knizhoven ezik* [Grammar of the Contemporary Bulgarian Literary Language]. Pod red. na T. Boyadzhiev, S. Stoyanov, K. Popov. Sofia: Nauka i izkustvo, 1983.
- Gugulanova 2009:** Gugulanova, Iv. Fragmenti ot balgarskata i polskata ezikova kartina na bolestnoto sastoyanie na choveka [Fragments from the Bulgarian and Polish language picture of the disease state of man]. – In: *Nauchni trudove – Plovdivski universitet "Paisiy Hilendarski"*. *Filologia*, 2009, t. 47, kn. 1, sb. B, 51–57.
- JaK 1992:** *Język a kultura*, t. 5: *Potoczność w języku i w kulturze* (Materiały z VII Międzynarodowej Konferencji, Karpacz, 12–14 VI 1989). J. Anusiewicz, F. Nieckul (red.). Wrocław: Wiedza o Kulturze, 1992.
- Krejčová 2014:** Krejčová, E. Razgovoren stil (knizhovno–razgovorna rech). – In: *Příručka pro výuku bulharské stylistiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 132–141.
- Kochev 1979:** Mnogoaspektnost na problema za dialektnoto [Multidimensionality of the problem of dialectical]. – *Ezik i literatura*, 1979, 1, 55–60.
- Kolkovska 2012:** Kolkovska, S. Novi metaforichni znacheniya v balgarskiya ezik, vazniknali pri sashtestvitelni imena [New metaphorical and metonymical meanings of nouns in the Bulgarian language]. – *Balgarski ezik*, 2012, 59, 4, 17–28.
- Kolkovska 2013:** Kolkovska, S. Novi metaforichni znacheniya v balgarskiya ezik, vazniknali pri prilagatelni imena i glagoli [New metaphorical and metonymical meanings of adjectives and verbs in the Bulgarian language]. – In: *Problemi na neologiyata v slavyanskite ezitsi*. Sast. D. Blagoeva, S. Kolkovska, M. Lashkova. Sofia: AI "Prof. Marin Drinov", 2013, 185–207.
- Kolkovska, Blagoeva 2016:** Kolkovska S., D. Blagoeva. Variantnost pri novata leksika v balgarskiya i polskiya ezik [Variability of new lexis in Bulgarian and Polish]. – *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik "Prof. L. Andreychin"*, 2016, 29, 167–195.
- Koseska-Toszewa, Baltova 2004:** Koseska-Toszewa, Y. Baltova (red.). *Balgaro-polski gramatichni studii. Spravochnik po akademichnata balgarsko-polska sapostavitelna gramatika* [Bulgarian Polish Grammar Studies. Handbook of Academic Bulgarian Polish Comparative Grammar]. Sofia: AI "Prof. Marin Drinov", 2004.
- Krasteva 2003:** Krasteva, V. *Talkoven rechnik na turtsizmite v balgarskiya ezik* [Dictionary of Turkisms in the Bulgarian language]. Sofia: Skorpio vi, 2003.
- Křístek 1977:** Křístek, V. Národní jazyky v rozvinuté socialistické společnosti. – *Jazykovědné aktuality*, 1977, 14.
- Kurkowska, Skorupka 1961:** Kurkowska, H., S. Skorupka. *Stylistyka polska*. Warszawa: PWN, 1961.
- Lakoff 1992:** Lakoff, G. *The Contemporary Theory of Metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Lakoff, Johnson 1980:** Lakoff, G., M. Johnson. *Metaphors We Live*. Chicago: The University of Chicago Press, 1980.
- Legurska 2011:** Legurska, P. *Sapostavitelni leksikalni analizi i osnova za sapostavka* [Comparative Lexical Analysis and Basis of Comparison]. Sofia: ETO, 2011.
- Leksikologia 2013:** Krumova-Tsvetkova, L., D. Blagoeva, S. Kolkovska, E. Pernishka, M. Bozhilova. *Balgarska leksikologia* [Bulgarian Lexicology]. Vol. 1. Sofia: Marin Drinov Academic Publishing House, 2013.

- Likomanova 1998:** Likomanova, I. *Izbrana bibliografiya na izsledvaniya varhu razgovornata rech v polskiya, cheshkiya, srabskiya i balgarskiya ezik* [Selected Bibliography of Research on Spoken Speech in Polish, Czech, Serbian and Bulgarian]. V. Tarnovo: Univ. izd. "Sv. sv. Kiril i Metodiy", 1998.
- Maldzieva, Wójtowicz 1994:** Maldzieva, V., J. Wójtowicz. *Polskie i bulgarskie związki frazeologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 1994.
- Maldzieva 2009:** *Gramatyka konfrontatywna bulgarsko-polska*, t. 9: Słowotwórstwo, Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, 2009.
- Markowski 1992:** Markowski, A. *Polszczyzna końca XX wieku*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1992.
- Marszałek 2010:** Marszałek, M. Rusycyzmy leksykalne w potocznej odmianie współczesnej polszczyzny. – *Linguistics Applied*, 2010, R. 2/3, 74–89.
- Michow 2011:** Michow, E. *Polonizmy i inne wyrazy polskiego pochodzenia w świetle leksykografii bulgarskiej XIX i XX wieku*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, 2011.
- Michow 2013:** Michow, E. *Studia nad frazeologią somatyczną języka polskiego i bulgarskiego*. Kielce: Global Translator, 2013.
- Michow 2014:** Michow, E. *Semantyka polskich i bulgarskich frazeologizmów somatycznych motywowana funkcjami części ciała człowieka*. Kielce: Global Translator, 2014.
- Mirchev 1952:** Mirchev, K. Za sadbata na turtsizmite v balgarskiya ezik [On the fate of words of Turkish origin in the Bulgarian language]. – *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik*, 1952, 2, 117–127.
- Nowowiejski 2010:** Nowowiejski, B. W sprawie wpływów języka niemieckiego na polszczyznę. – *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*, 2010, 17 (37), 113–129.
- Pernishka 1993:** Pernishka, E. *Za sistemnostta v leksikalnata mnogoznachnost na sashestvitelnite imena* [On the Systematicity in the Lexical Ambiguity of Nouns]. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1993.
- Popova 1998:** Popova, K. *Semantični aspekti na frazeologizmite s komponent "nazvanie na hrana i obleklo": varhu material ot balgarski, polski i litovski ezik* [Semantic aspects of phraseologisms with the component "food and clothing name": on material from Bulgarian, Polish and Lithuanian]. Avtoreferat na kand. dis. Sofia, 1998.
- Popova 2009:** Popova, K. Obrazat na darvoto v balgarskata i polskata ezikova kartina na sveta [The image of the tree on Bulgarian and Polish linguistic worldview]. – In: *Nauchni trudove – Plovdivski universitet "Paisiy Hilendarski"*. *Filologiya*, 2009, t. 47, kn. 1, sb. A, 133–146.
- Popova 1990:** Popova, M. *Tipologiya na terminologichnata nominatsiya* [Typology of the Terminological Nomination]. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1990.
- Popova 2009:** Popova, M. Aspekti na determinologizatsiyata [Aspects of Determinologization] – In: *Oratio Vitae Simulacrum (Slovoto e otrazhenie na zhivota)*. Otg. red. S. Burov. V. Tarnovo: Univ. izd. "Sv. sv. Kiril i Metodiy", 2009, 112–123.
- Popova, Vaseva 1994:** Popova, V., M. Vaseva. *Balgarski ezik za 8. klas* [Bulgarian Language for 8th Grade Students]. Sofia: Narodna prosveta, 1994.
- Problemi 1991–2004:** *Problemi na balgarskata razgovorna rech* [Problems of the Bulgarian Speech in Conversation]: Kniga parva. R. Rusinov et al. (ed.). V. Tarnovo: University of V. Tarnovo, 1991; Kniga vtora. R. Rusinov et al. (ed.). V. Tarnovo: University of V. Tarnovo, 1994; Kniga tretta. R. Rusinov et al. (ed.). V. Tarnovo: University of V. Tarnovo, 1995; Kniga chetvarta. R. Rusinov et al. (ed.). V. Tarnovo: University of V. Tarnovo, 1998; Kniga peta. R. Rusinov et al. (ed.). V. Tarnovo: Faber, 2001; Kniga shesta. Hr. Staneva et. al. (ed.). V. Tarnovo: University of

- V. Tarnovo, 2004; Kniga sedma. P. Hristov et al. (ed.). V. Tarnovo: University of V. Tarnovo, 2004.
- Problemi 2010–2016:** *Problemi na ustnata komunikatsiya* [Problems of Oral Communication]: Kniga osma. Hr. Staneva et al. (ed.). V. Tarnovo: University of V. Tarnovo, 2010; Kniga deveta, t. I–II. M. Ilieva et al. (ed.). V. Tarnovo: University of V. Tarnovo, 2013; Kniga deseta, ch. I–II. St. Burov et al. (ed.). V. Tarnovo: University of V. Tarnovo, 2016;
- RBE BAN:** *Rechnik na balgarskiya ezik* [Dictionary of the Bulgarian Language]. Sofia: Izdatelstvo na BAN. <http://ibl.bas.bg/rbe/>
- RNDBE 2010:** Pernishka, E., D. Blagoeva, S. Kolkovska. *Rechnik na novite dumi v balgarskya ezik* [Dictionary of the New Words in Bulgarian]. Sofia: Nauka i izkustvo, 2010.
- Rusinov 1991:** Rusinov, R. Etapi na formiraneto na balgarskata knizhovna razgovorna rech [Stages of the Bulgarian Literary Oral Conversation Formation]. – In: *Problemi na balgarskata knizhovna rech*, t. 1. V. Tarnovo: Univ. izd. “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, 1991, 22–30.
- Satoła-Staśkowiak 2015:** Satoła-Staśkowiak, J. *Najmłodsza leksyka polska i bułgarska*. Warszawa: Instytut Slawistyki PAN, Fundacja Slawistyczna, 2015.
- Satoła-Staśkowiak 2018:** Satoła-Staśkowiak, J. O imionach i współczesnych nazwach zawodów w perspektywie płci – poglądowy szkic konfrontatywny. – *Językoznawstwo*, 2018, nr 1 (12).
- SGBP 1986–2003:** V. Koseska-Toszewa et al. (red.). *Studia Gramatyczne Bułgarsko-Polskie*. T. 1–3. Wrocław, 1986–1989; T. 4–7. Warszawa, 1991–2003.
- SJPD:** *Słownik języka polskiego Doroszewskiego*. <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista> [dostęp: 18.03.2020]
- SJP PWN:** *Słownik języka polskiego PWN*. <https://sjp.pwn.pl/> [dostęp: 17.03.2020].
- Stoyanov 1999:** *Obshtestvenite promeni (1989–1996) i vestnikarskiyat ezik* [Social Changes and Newspaper’s Language]. Sofia: International Sociolinguistic Society, 1999.
- Sotirov 2017:** Sotirov, P. O kilku przypadkach bułgarsko – polskiej asymetrii w zakresie metafor potocznych. – In: *Sociokultúrne aspekty v slovanských jazykoch*. Red. V. Patráš. Banská Bystrica: Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2017, 165–172.
- Sotirov, Mostowska, Mokrzycka 2011–2013:** Sotirov, P., M. Mostowska, A. Mokrzycka. *Bułgarsko–polski słownik leksyki potocznej*. T. 1–2. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2011–2013.
- Sotirov 2012:** Sotirov, P. Balgarskata i polskata kartina na sveta, otrazeni v razgovornata ocenachna leksika [On Bulgarian and Polish linguistic worldview depicted in colloquial evaluative vocabulary]. – *Slavica XLI, Annales Instituti Slavici Universitatis Debreceniensis*. Debrecen, 2012, KLTE, 113–128.
- Sotirov 2013:** Sotirov, P. Iztochnitsi za balgarskata razgovorna metaforichna leksika (v sravnenie s polskiya ezik) [Sources for Bulgarian conversational metaphorical vocabulary (compared to Polish)]. – In: *Traditsii, posoki, predizvikatelstva*. Sast. E. Ivanova. Smolyan: PU “Paisiy Hilendarski”, 2013, 32–41.
- Sotirov 2016:** Sotirov, P. Za balgaro-polskata asimetriya v oblastta na arhaichnata leksika [On the Bulgarian-Polish asymmetry in terms of archaic vocabulary]. – *Zeszyty Cyrylo-Methodiańskie*, 2016, 5, 89–103.
- Srebranov 2010:** Srebranov, R. Balgaro polski fitonimni i zoonimni usporedici v svetlinata na leksikalnata geografiya i na slovoobrazuvatelnite fakti [Bulgarian–Polish phytonymic and zonymous parallels in the light of lexical geography and word-

forming facts]. – In: *Slavyanite i tehните kontakti*. Sast. M. Mladenova, I. Hristova. Sofia: ETO, 2010, 61–76.

- Stamenov 2011:** Stamenov, M. *Sadbata na turtsizmite v balgarskiya ezik i v balgarskata kultura* [The Fate of Words of Turkish Origin in Bulgarian language and Bulgarian Culture]. Sofia: Iztok–Zapad, 2011.
- Staneva 1991:** Staneva, Hr. Knizhovno-razgovornata rech i drugite funkcionalni stilove v savremenniya balgarski knizhoven ezik [Literary-conversational and other functional styles in contemporary Bulgarian literary language]. – B: *Problemi na balgarskata razgovorna rech*. T. 1. V. Tarnovo: Univ. izd. “Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 1991, 30–37.
- Stancheva 2017:** Stancheva, Zh. Bolestite i tehните nazvaniya v balgarskata i polskata ezikova kartina na sveta: termini s profil patologichno obrazuvanie i izmenenie [Diseases and their names on Bulgarian and Polish linguistic worldview: terms that profile pathological formation and change]. – *Ezik i literatura*, 2017, 1/2, 237–246.
- Szymański 2015:** Szymański, M. *Bułgarska frazeologia somatyczna z komponentami nazywającymi twarz i jej części na tle polskim i albańskim*. Poznań: Wydawnictwo Rys, 2015.
- Sumrova 2018:** *Novite feminalni nazvaniya v balgarskiya ezik* [New Terms Denoting Women in the Bulgarian Language]. Sofia: Prof. Marin Drinov Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences, 2018.
- Tsonev 1984 (1934):** Tsonev, B. *Istoriya na balgarskiya ezik* [History of the Bulgarian Language]. T. 2. Sofia: Nauka i izkustvo, 1984 (1934).
- Tsonev 2016:** Tsonev, R. Specificichni osobenosti na balgarskiya razgovoren sintaksis [Specific features of Bulgarian spoken syntax]. – *Bulgarian Language and Literature*, 2016, 58, 3, 287–306.
- Tsvetkova 1992:** Tsvetkova, M. Za kompresiyata pri nyakoi razgovorni nominatsii i neynite ekstralingvistichni izmereniya (v balgarski, ruski i polski ezik) [On compression in some conversational nominations and its extralinguistic aspects (in Bulgarian, Russian and Polish)]. – *Sapostavitelno ezikoznanie*, 1992, XII, 5, 38–43.
- Tokarski 1990:** Tokarski, R. Językowy obraz świata w metaforach potocznych. – In: *Językowy obraz świata*. Red. J. Bartmiński. Lublin: UMCS, 69–86.
- Videnov 1986:** Videnov, M. *Norma i rech* (Norm and Speech). Sofia: Narodna prosveta, 1986.
- Videnov 1995:** Videnov, M. *Ezikovata kultura na balgarina* [The Linguistic Culture of the Bulgarian]. Sofia: Anubis&SBP, 1995.
- Videnov 1997:** Videnov, M. *Ezikat i obshtestvenoto mnenie* [Language and the Public Opinion]. Sofia: AI “Prof. M. Drinov”, 1997.
- Videnov 2000:** Videnov, M. *Uvod v sociolingvistikata* [An Introduction to Sociolinguistics]. Sofia: Delfi, 2000.
- Videnov 2003:** Videnov, M. *Balgarskata ezikova politika* [Bulgarian Language Policy]. Sofia: International Sociolinguistic Society, 2003.
- Videnov 2005:** Videnov, M. *Diglosiyata – s ogleđ na balgarskata ezikova situatsiya* [Diglossia – in Relation to the Bulgarian Language Situation]. Sofia: Marin Drinov Academic Publishing House, 2005.
- Walczak 1994:** Walczak, M. Tworzenie nazw dzialacza w jezyku polskim i bułgarskim. Osobowe nazwy agentywne z sufiksami obcego pochodzenia i ich nacechowanie stylistyczne. – In: *Nauchni trudove – Plovdivski universitet “Paisiy Hilendarski”*, *Filologiya*, 1994, t. 32, kn. 1, 67–72.
- Walczak 2009:** Walczak, M. O przydomkach polskich i Bułgarskich władców. – In: *Nauchni trudove – Plovdivski universitet “Paisiy Hilendarski”*, *Filologiya*, 2009, t. 47, kn. 1, sb. A, 189–193.

- Warchala, Furgalska-Skudrzyk 2007:** Warchala, J., A. Furgalska-Skudrzyk. Potoczność – kategoria rozmyta? – In: *Potoczność a zachowania językowe Polaków*. Red. B. Boniecka, S. Grabias. Lublin: UMCS, 2007, 21–32.
- WSJP:** *Wielki słownik języka polskiego*. <https://www.wsjp.pl/> [dostęp: 29.04.2020]
- Yosifova 1991:** Yosifova, R. Myasto na knizhovno-razgovornata rech v sistemata na obshtonarodniya ezik [Place of literary-conversational speech in the system of the common language]. – In: *Problemi na balgarskata razgovorna rech*. Kniga parva. V. Tarnovo: Univ. izd. “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, 1991, 43–53.
- Yosifova 2001:** Yosifova, R. Dialektolozhkite izsledvaniya na profesor Stoyko Stoykov i problemite na balgarskata knizhovno-razgovorna rech [The dialectal studies of professor Stoyko Stoykov and the problems of the Bulgarian literary-conversational speech]. – In: *Balgarskiyat ezik prez XX vek*. Otg. red. V. Radeva. Sofia: Akad. izd. “Prof. Marin Andreev” – Izd. “Pensoft”, 2001, 169–175.

Prof. dr hab. Petar Sotirov
Katedra Językoznawstwa Słowiańskiego
Instytut Neofilologii
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Plac Marii Curie-Skłodowskiej 4a
20-031 Lublin, Polska

Prof. Petar Sotirov, DSc
Department of Slavonic Linguistics
Institute of Neophilology
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin
Maria Curie-Skłodowska Square 4a
20-031 Lublin, Polska
e-mail: sotirov@gmail.com